

Rechtskundig Weekblad

Verschijnt elken Zondag

Vereeniging zonder winstgevend doel.

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller

Mr RENÉ VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

19de RECHTSKUNDIG CONGRES

te Gent op Zaterdag 18 en Zondag 19 April 1936

DAGORDE :

Zaterdag 18 April, 15 uur

A. AFDEELING STRAFRECHT. Voorzitter Prof. Mr R. VICTOR.

Correctioneele zittingzaal van het

Hof van Beroep, lokaal nummer 52.

„Vijf jaar toepassing van en critische beschouwingen over de wet tot bescherming der maatschappij”

preadviseurs Prof. Mr FERNAND COLLIN, hoogleeraar te Leuven

Mr H. BEKAERT, Secretaris van het Kabinet van den heer Minister van Justitie, assistent aan de Universiteit te Brussel.

B. AFDEELING BURGERLIJK RECHT. Voorzitter Prof. Mr. E. VAN DIEVOET.

Burgerlijke zittingzaal van het

Hof van Beroep, lokaal Nr 58

1°) „De uitzet aan de kinderen door de ouders”.

Prof. Mr VAN HEE, hoogleeraar te Leuven

2°) „Het eigenhandig en het besloten testament in België en in Nederland”

Prof. Mr G. LAMMERTIJN, hoogleeraar te Gent.

3°) „Beschouwingen over artikel 1871 van het burgerlijk wetboek”.

Prof. Mr. F. VAN GOETHEM, hoogleeraar te Leuven.

4°) „Faillissement en schuldvergelijking”.

Prof. Mr R. VANDEPUTTE, hoogleeraar te Leuven.

Zondag 19 April, te 10 uur.

Zittingzaal van het Hof van Assisen, lokaal 14

Voorzitter Prof. E. VAN DIEVOET.

„De invloed van de crisis op het Privaatrecht”.

Prof. PAUL SCHOLTEN, hoogleeraar aan de Universiteit te Amsterdam.

Prof. J. VAN HOUTTE, hoogleeraar te Luik.

19de RECHTSKUNDIG CONGRES

A. Afdeeling Strafrecht

Voorzitter Prof. Mr. R. VICTOR

I. Preadvies van Prof. Mr. Fernand COLLIN, hoogleerraar aan de Universiteit te Leuven.

Vijf jaar toepassing van en critische beschouwingen over de wet tot bescherming der maatschappij

De wet van 9 April 1930 welke over vijf jaren in werking is getreden, staat opnieuw in het middenpunt van de belangstelling. Deze wet heeft reeds veel inkt doen vloeien. Zij is altijd aan strenge kritiek onderworpen geweest. Deze kritiek lijdt dikwijls aan vooringenomenheid. Alles is niet waar wat men van deze wet en van hare werking heeft verteld. Doch het is anderzijds een vaste daadzaak dat de toepassing van deze wet veel van hare tekortkomingen aan het licht heeft gebracht.

Het is door de ondervinding gebleken dat de wet voor grondige verbetering vatbaar is. Het geldt hier niet alleen detail-punten. Zelfs de grondbeginselen der wet dienen opnieuw te worden onderzocht.

Om deze redenen is een bijzondere commissie ingesteld gelast met de studie van deze wet, en met de voorbereiding van voorstellen tot herziening.

Alleen daarom reeds komt deze bespreking ten gepasten tijde. Het is wenschelijk dat aan dezen die tot de uitvoering van de wet bijdragen, hetzij als rechter hetzij als advocaat, de gelegenheid zou worden verschaft om hunne persoonlijke opvattingen en hunne ervaringen mede te deelen.

Dergelijk debat kan wellicht bijdragen tot het zoeken en vinden van een gezonde oplossing.

In dit verslag zal ik mij bepalen tot de bespreking van de interneering en de vraagstukken die zij heeft opgeworpen.

Er is daaromtrent veel te zeggen. U zult van mij niet verwachten dat ik een volledige opsomming zou maken van al wat voor of tegen de wet kan worden aangehaald. Ik zal er mij toe bepalen de bijzonderste vraagstukken te bespreken welke de uitvoering van de wet aan het licht heeft gebracht.

I.

Welk is het karakter van de interneering? Deze vraag mag wel gesteld worden. Van juridisch standpunt uit bestaat daaromtrent geen twijfel. Het blijkt inderdaad afdoende uit de voorafgaandelijke bespre-

kingen dat de wetgever aan de interneering elk strafend karakter heeft willen ontzeggen. Het is zeker dat de interneering is aangezien geworden als een zuivere beveiligingsmaatregel tegen krankzinnigen en abnormalen.

Er is inderdaad theoretisch een grondig onderscheid tusschen straf- en beveiligingsmaatregel. De straf wordt uitgesproken om het misdrijf. De beveiligingsmaatregel wordt opgelegd om den misdadiger. De straf dient, volgens de klassieke school ten minste, gemeten aan de zwaarte van het gepleegde onrecht; de beveiligingsmaatregel dient in verhouding gesteld met de gevaarlijkheid van den misdadiger.

De straf is vergelding. De beveiligingsmaatregel is dat niet. De straf is essentieel een ongewild leed bij en om vrijgewilde wetsovertreding. De beveiligingsmaatregel is slechts in bijkomende orde pijnlijk, in hoofdorde opvoedend of verplegend; hij is een behandeling die ook den misdadiger ten goede komen moet.

In den grond is er geen wezenlijk onderscheid tusschen een beveiligingsmaatregel tegen een misdadiger en hetzij gelijk welke maatregel van maatschappelijke voorzorg of geneeskundige behandeling. Het misdrijf is misschien wel de aanleiding, niet de grond van deze nieuwe tusschenkomst van den Staat.

Het verband tusschen misdrijf en beveiligingsmaatregel is veel lossere dan het verband tusschen misdaad en straf. Dit verband hoeft niet eens te bestaan. Het is niet essentieel. Men kan zich inderdaad gemakkelijk een beveiligingsmaatregel voorstellen die zou getroffen worden tegen een gevaarlijk persoon, vooraleer deze gevaarlijkheid zich door een misdrijf veruiterlijkt heeft. Indien in feite het plegen van een strafbare daad vereischt wordt, dan is het omdat, in de huidige ontwikkeling der crimineele sociologie, alleen daardoor met zekerheid kan gezegd worden dat het gevaar voor de maatschappij actueel is. Ook de vrees voor een willekeurig ingrij-

pen is daaraan niet vreemd. Doch, essentieel is het verband tusschen misdaad en beveiligingsmaatregel geenszins.

Is dit onderscheid dat wij zoeven hebben aangegeven door de toepassing van de wet tot zijn recht gekomen? Wij meenen helaas van niet. Zoowel van theoretisch als van een zuiver praktisch standpunt uit, is de interneering in vele gevallen een ware straf. In de wet van 1930 zijn de beginselen noch klaar omljnd, noch logisch doorgevoerd. De interneering is geen beveiligingsmaatregel van het zuiverste water. Haar karakter is meer gemengd en dubbelzinnig dan wel op eerste zicht blijken zou.

De interneering moet niet uitgesproken worden indien de beklagde genezen is op het oogenblik van het vonnis. Dit is een logische toepassing van de beginselen; maar minder logisch is de regel volgens dewelke de duur der interneering gemeten wordt aan de zwaarte van het misdrijf. Het onlogische van deze bepaling wordt weder goed gemaakt doordien de invrijheidstelling ten allen tijde kan bevolen worden, indien daartoe termen zijn. d.i. indien de geïnterneerde niet gevaarlijk meer is. De duur is nochtans in zekere mate onbepaald vermits de interneering na het verloop van den termijn kan hernieuwd worden.

In de praktijk echter komt dit dubbelzinnig karakter veel meer tot uiting. De misdadiger is geen jurist. Moest hij zijne meening te kennen geven, hij zou anders oordeelen dan deze laatste. Voor vele misdadigers is de interneering een straf en zij zal het altijd blijven, hoezeer ook het tegenovergestelde zal gezegd en herhaald worden door dezen die met de toepassing gelast zijn.

Daartoe bestaan wettige redenen. De wetgever heeft niet streng abstractie gemaakt van het misdrijf. Zijne zwaarte wordt steeds in overweging genomen bij de beslissing nopens de invrijheidstelling. Dat geldt zoowel voor de geneesheeren als voor de andere leden der Psychiatrische commissie die over deze vragen moeten uitspraak doen.

Het is niet mogelijk gebleken geïnterneerden die grondig verbeterd waren vroegtijdig in vrijheid te stellen omdat men rekening moest houden met den weerslag die deze beslissing zou hebben op de maatschappij.

Dergelijke beslissingen zouden altijd verdacht zijn indien zij genomen werden ten overstaan van abnormalen welke behooren tot de goeude kringen. De geïnterneerden zien zeer dikwijls het onlogische daarvan in. En zij laten niet na zulks te doen opmerken aan de leden van de Psychiatrische commissie.

Anderzijds zijn er een aantal abnormalen, o.a. de zwakzinnigen en de psychopathen aan wien een lange interneering nooit een grondige genezing of verbetering zal kunnen bezorgen.

Voor dezen stelt zich een lastig dilemma; ofwel zouden zij hun leven lang in het bijzonder gesticht moeten gehouden worden ofwel worden zij geestelijk onveranderd in vrijheid gesteld wanneer men mag verwachten dat de afschrikkende werking der interneering krachtig genoeg zal zijn om hunne misdadige neigingen in te toomen. In dit laatste geval is er geen onderscheid meer tusschen straf en interneering.

Trouwens, dat is niet te verwonderen: de interneering is een leed dat altijd zwaar zal gevoeld worden door dezen die het ondergaan. Vermits de daders zich zelf vrij oordeelen en een oorzakelijk verband zien tusschen hun misdrijf en de opgelegde maatregel, is van hun standpunt uit deze laatste ongetwijfeld een straf.

Alle theoretische bespiegelingen, hoe scherpzinnig zij ook mogen wezen, kunnen aan deze daadzaak niets veranderen. Wij vragen ons dan ook vruchteloos af waarom men zou weigeren rekening te houden met dit feit. Vele abnormalen zien wel in dat zij misdaan hebben en dat zij om hunne schuld moeten boeten. Ware het dan niet veel beter de abnormale misdadigers te bestraffen, doch hunne straf in een bijzonder gesticht te doen uitboeten, alwaar men zou kunnen rekening houden met hun eigen aard, hun eigen temperament en met al wat noodig is om hun geestelijke toestand te verbeteren?

In feite zijn nu reeds de instellingen voor abnormalen niet zoozeer verschillend van de eigenlijke gevangnissen, voor wat behandeling en algemeen regiem betreft.

Een dergelijke oplossing veronderstelt de uitsluiting van alle zware krankzinnigen, van dezen die niet meer bekwaam zijn te redeneeren en de stimulus van de straf te voelen.

In deze richting dient volgens ons de oplossing gezocht. En wanneer het dan eene strafuitvoering geldt zal er volstrekt geen bezwaar zijn dat men rekening houde met de zwaarte van het misdrijf en van de straf om den datum van de invrijheidstelling te bepalen.

Het ware wenschelijk dat twee regiemen werden ingesteld, een voor de confusioneele krankzinnigen hetzij zij eene misdaad hebben gepleegd of niet, en een andere voor psychopathen en zwakzinnigen. Dat zou trouwens beter beantwoorden aan de opvatting die 't publiek heeft van deze categorieën. Het volksgevoel komt in opstand tegen een behandeling die voor velen een voorrecht, ja soms een onverdiend voorrecht is.

Menig intellectueel die niet vertrouwd is met de geheimenissen van de psychiatrie ziet het onderscheid niet tusschen de normale misdadigers en de psychopathen die vallen onder het bijzonder regiem van 1930. Hem ook schijnt het dat er onrecht wordt

gepleegd omdat de distributieve rechtvaardigheid niet werd in acht genomen. Wij zijn trouwens er niet ver van af hen gelijk te geven.

Zelfs van het tegenovergestelde standpunt uit mag een gelijkaardige kritiek gemaakt worden. Inderdaad, het minste wanbedrijf kan aanleiding geven tot interneering. Eenvoudige smaad aan de politie door een dronkaard kan in feite een levenslange interneering medebrengen.

Het is voldoende dat de dader een zwaar gedegeneerd alkolieker weze, opdat, overeenkomstig de wet, de interneering zou kunnen verlengd worden om de vijf jaren.

Logischerwijze zal inderdaad deze toestand niet meer veranderen. Doch niemand zou dit beginsel van de wet tot zijn laatste konsekwentie durven door te voeren. Hetzelfde misdrijf kan voor een normaal mensch hoogstens een korte gevangenisstraf ofwel een geldboete medebrengen. Den geïnterneerde grieft die ongelijkheid diep. Hij kan niet begrijpen waarom men hem zoolang opgesloten houdt om zulk een futiele zaak. En een dergelijk gevoelen van onrecht zal zijn toestand natuurlijk niet verbeteren.

II.

Door de nieuwe wet is een grondig onderscheid ingevoerd tusschen de gewone krankzinnigen en de krankzinnige misdadigers. Inderdaad, de gewone krankzinnigen blijven behandeld onder het regiem van de wet van 18 Juni 1850, gewijzigd door de wet van 28 December 1873. Voor hen is het advies van den psychiater overwegend. Zonder zijne toestemming is de opsluiting van een krankzinnige onmogelijk. Hij beslist bijna alleen over de vrijlating.

Voor de interneering van krankzinnige misdadigers is een rechterlijke beslissing noodig en de uitvoering van dezen maatregel wordt van nabij gecontroleerd door de Psychiatrische Commissie.

Doch, het grootste onderscheid tusschen beide maatregelen is van zedelijken aard. Inderdaad, dezen die in een gewoon gesticht worden opgesloten, zijn in de oogen van hunne medeburgers ongelukkige zieken. De krankzinnigen, die geïnterneerd worden daarentegen ondergaan onvermijdelijk het blijvende brandmerk van schuld en bestraffing.

Men heeft schoon te praten dat beide zieken zijn. De volksmensch denkt er anders over en voor hem is de geïnterneerde in de eerste plaats een misdadiger.

Dat zou volstrekt geen bezwaar zijn, indien dit onderscheid in feite gewettigd was. Ware de krankzinnige misdadiger veel gevaarlijker, veel lastiger dan de andere zieken, dan zou dit onderscheid normaal en billijk zijn.

Is dit in werkelijkheid zoo? Wij durven deze vraag niet bevestigend beantwoorden. In zeer typi-

sche gevallen bestaat dit onderscheid wellicht wel. Men vergete daarbij echter niet, dat heele categorieën personen, die in gewone krankzinnigengestichten ondergebracht zijn, aan gevaarlijkheid niet moeten onderdoen bij de ergste gevallen van misdadige krankzinnigheid. Bij de eersten was de misdaad een mogelijkheid, bij de anderen is deze misdaad werkelijkheid geworden.

Doch zelfs al ware dit onderscheid praktisch door te voeren voor enkele scherp afgeteekende gevallen, over het algemeen is zulks niet mogelijk. Elke krankzinnige loopt licht gevaar in strijd te komen met de eene of de andere strafbepaling.

De ervaring leert ons echter, dat de krankzinnigen zeer onverschillig worden geserieerd. Enkeligen zijn geïnterneerd; anderen zijn geplaatst in een gewoon gesticht. Doch er is geen enkele essentiële reden, waarom de eersten niet in de plaats der anderen zouden zijn en omgekeerd.

Dat hangt gewoonlijk af van een louter toeval; een voorbeeld zal zulks beter toelichten: veronderstel dat een zieke die lijdt aan vervolgingswaan, doodsb bedreigingen uit tegen personen uit zijne onmiddellijke omgeving, familieleden, vrienden of bureu.

Indien de familieleden vermoeden dat het hier een zieke geldt, dan zullen zij zich tot een geneesheer wenden om den patiënt in een krankzinnigengesticht te doen plaatsen.

Doch de buurman kan de zaken heel anders opnemen. Hij kan naar de politie gaan en klacht indienen. Deze klacht leidt regelrecht naar de interneering.

Het gebeurt zelfs meer, dat de twee wegen terzelfdertijd bewandeld worden en dat, terwijl eenerzijds klacht wordt ingediend, anderzijds de plaatsing wordt aangevraagd. In zulk geval zal het Parquet meestal de zaak zonder gevolg laten, alhoewel *stricto sensu* de interneering zou moeten worden gevorderd.

Doch men heeft ingezien, dat het onmenselijk zou zijn een zieke, die reeds verpleegd wordt, door al de raderen van de penitentiaire administratie te sturen, om ten slotte tot een gelijkaardige behandeling in een staatsinstelling te geraken.

Wat er ook van weze, het onderscheid tusschen de twee reeksen krankzinnigen is niet voldoende om zulke grondig verschillende behandeling te wettigen.

Dit toont ons eens te meer aan, dat een onderscheid dient gemaakt tusschen krankzinnigen en dezen die in mindere mate abnormaal zijn en bewust van eenige schuldigheid.

III.

Voor de toepassing van de interneering werden in 1931 verscheidene bijzondere gestichten opgericht.

Deze waren voor de mannen *Doornik*, *Gent* en *Merksplas*; voor de vrouwen *Vorst* en *Bergen*.

Doch *Merksplas* werd nog einde 1934 en *Gent* op einde 1935 buiten gebruik gesteld. Al de mannelijke geïnterneerden zijn thans te *Doornik* ondergebracht.

De Staat en het privaat initiatief hebben ons voorzien van een zeer groote verscheidenheid van instellingen voor geesteszieken. De psychiatrische commissies daarentegen beschikken slechts over een enkele instelling voor mannen en twee voor vrouwen.

Het komt meermaals voor, dat geen enkel dezer instellingen een geschikte plaats is voor een tijdelijke of blijvende behandeling van den abnormalen misdadiger.

Daarenboven zijn *Doornik* en *Bergen* zeer ver afgelegen. De abnormalen worden daardoor des te gemakkelijker verlaten door hunne familie, wat hunne reclasseering ten zeerste bemoeilijkt.

Dit kwaad zou kunnen verholpen worden, indien het de Psychiatrische Commissie toegelaten was ook de misdadige abnormalen, welke niet zeer gevaarlijk zijn, in andere private of openbare gestichten onder te brengen.

Doch dit is thans niet toegelaten en administratief uitgesloten.

De openbare en private instellingen voor de behandeling van krankzinnigen zijn niet verplicht de misdadige krankzinnigen op te nemen. Wanneer deze laatsten vermogend zijn, dan kan de klip omzeild worden. Het is reeds door verscheidene commissies beslist geworden, dat een zieke in vrijheid zou worden gesteld op voorwaarde, dat hij zou worden behandeld en verpleegd in eene bijzondere instelling, door de commissie aangeduid. De familie van den zieke of van den abnormalen misdadiger draagt alsdan zelf de kosten van het onderhoud van den abnormalen misdadiger.

Doch wanneer het gaat om onvermogene misdadige zieken, is deze oplossing totaal uitgesloten.

Inderdaad, de misdadige krankzinnigen kunnen niet genieten van den steun van het gemeenschappelijk fonds, dat ingericht is door de wet.

Het ware ten zeerste wenschelijk, dat ook de onvermogenen zouden genieten van een breedere toepassing der wet en zouden mogen geplaatst worden, op kosten van het gemeenschappelijk fonds, in andere instellingen dan deze welke bijzonder door den Staat werden ingericht.

IV.

De toepassing van de wet van 9 April 1930 heeft ons geleerd, dat ook de proceduur voor verbetering vatbaar is.

Men heeft niet zonder reden opmerkingen gemaakt nopens de rechtspleging voor de onderzoeks-

gerechten. Het principieel zelf van de bevoegdheid der onderzoeksgerechten moet volledig worden goedgekeurd. Het is zeker dat iedereen er belang bij heeft, ook vooral de zieke en zijne familie, dat aan de proceduur geene onnoodige ruchtbaarheid worde gegeven.

Het geheim der zitting is veelal gewenscht, omdat het niet passend is dat al de onbekende bijzonderheden van het vroegere leven in openbare zitting aan de nieuwsgierigheid der toehoorders zouden worden blootgelegd.

Doch indien het principieel zelf onvoorwaardelijk is goed te keuren, brengt nochtans de toepassing verscheidene moeilijkheden mede, welke niet onopgelost mogen blijven.

Heel de rechtspleging der onderzoeksgerechten is enkel ingericht met het oog op het voorloopig karakter der beslissingen, die daar moeten worden geveld.

In de gewone proceduur is het ergste wat voor den misdadiger kan worden beslist, de verzending naar zijnen natuurlijken rechter. Vóór de wet van 1930 mochten de onderzoeksrechters nooit den grond der zaak onderzoeken. Zij mochten alleen oordeelen over de opportuniteit der vervolgingen.

Thans echter staan de zaken heel anders. De onderzoeksgerechten zijn bevoegd om over de zaak zelve te oordeelen wanneer door het Openbaar Ministerie de interneering gevorderd wordt.

Te dier gelegenheid kan de behandeling met open deuren geschieden en mogen op aanvraag van de beklagden de getuigen worden gehoord.

Het zou dan ook passend zijn, dat de beklagden vooraf op de hoogte werden gesteld van de ernstige beslissing die door de Raadkamer kan worden genomen en van de vordering die tegen hen door het Openbaar Ministerie werd ingesteld.

Voor de gewone rechtbank wordt door een omstandige dagvaarding den eisch van het Openbaar Ministerie aan de beklagden kenbaar gemaakt. Doch voor de Raadkamer is zulks niet het geval en partijen worden opgeroepen door een eenvoudige verwittiging, welke de griffier per aangeteekenden brief opstuurt.

In deze verwittiging vindt men geen aanduiding van de ten laste gelegde feiten, noch van den gevorderden maatregel. Het gebeurt dan wel eens, dat een abnormale het noch nuttig, noch wenschelijk oordeelt voor de Raadkamer te verschijnen om zijne middelen van verweer voor te dragen.

Hij wordt alsdan bij verstek gevonnist en onmiddellijke interneering kan bevolen worden, zonder dat hij de gelegenheid had zijn verweer te doen gelden.

Het zou slechts billijk zijn dat het Onderzoeksgerecht telkens wanneer het als vonnisgerecht moet

optreden, zou onderworpen zijn aan de vormen die voor de vonnisgerechten door de wet zijn voorgeschreven. Bij sommige rechtbanken is het reeds gebruikelijk voor de Raadkamer te dagvaarden, wanneer de interneering gevorderd wordt.

Maar er is meer. De beslissingen van de onderzoeksgerechten worden meestal genomen buiten afwezigheid van den beklagde. Het gebeurt dan ook, dat de termijnen voor verhaal verstreken zijn alvorens de beklagde kennis heeft gekregen van de beslissing.

Dit is mogelijk wanneer de Raadkamer of de Kamer van Inbeschuldigingstelling de zaak heeft uitgesteld, zonder aanduiding te geven van den dag, waarop de beslissing zal worden geveld.

Ook in dit opzicht is de toestand niet bevredigend en vooral voor zieken, die gemakkelijk vervolgingsgedachten verwerven, past het dat alle maatregelen zouden worden getroffen ten einde dergelijke toestanden te vermijden.

V.

Om de zes maanden hebben de geïnterneerden het recht hunne in vrijheidstelling te vragen, welke ook de duur weze van de interneering krachtens het vonnis. Bijna allen maken gebruik van dit recht.

Krachtens de wet en het reglement van uitvoering zouden de geïnterneerden moeten overgebracht worden naar de psychiatrische afdelingen, bij dewelke de Commissie zetelt, ten einde door deze laatste te worden onderhoord.

De nadeelen van een dergelijke regeling zijn van zelfsprekend; het is niet wenschelijk dat zenuwzieken over en weer worden gesjowd, wat steeds hunne prikkelbaarheid verhoogt. Om dit nadeel te vermijden, is dan ook door het Ministerie van Justitie beslist geworden, dat de verschillende commissies zich voortaan op vaste tijdstippen zouden verplaatsen, naar de bijzondere instellingen, om de vragen tot in vrijheidstelling te aanhooren.

De beslissingen worden echter getroffen na den terugkeer, wanneer desnoods de advocaten van de geïnterneerden zijn gehoord geworden. Een dergelijke verwickeling van de proceduur is zeker niet gewenscht en wanneer een commissie een groot aantal gevallen te onderzoeken heeft, kan zij onmogelijk den noodigen tijd wijden aan elk geval in het bijzonder. Juist de noodzakelijkheid om periodiek te beslissen over alle gevallen van interneering, schaadt aan de degelijkheid van deze proceduur. Het is niet wenschelijk dat dit regiem zou worden behouden.

Het biedt trouwens allerlei nadeelen voor de behandeling van de geïnterneerden zelf. Deze laatste worden gemakkelijk wrokkig gestemd, wanneer hunne vraag herhaaldelijk wordt afgewezen.

Anderzijds kan de commissie niet altijd weerstand bieden aan de verzoeken van de geïnterneerden en zij gaat er soms toe over de in vrijheidstelling toe te laten omdat zij eenvoudig niet meer den moed heeft deze te weigeren. Dat heeft n.l. voor gevolg, dat abnormalen, die een zware misdaad hebben begaan, vroeger worden in vrijheid gesteld dan wel zou geschieden wanneer zij gestraft waren, terwijl anderzijds deze die voor kleine feiten worden geïnterneerd, veel later worden losgelaten dan de normalen.

Men komt aldus tot een zekere uniformiteit in de toepassing van de interneering, zoodanig dat wij hier staan voor het paradoks, dat ook in andere landen, waar de onbepaalde vrijheidstraf wordt toegepast, is gekend, dat de onbepaalde maatregel in feite zeer bepaald en eenvormig wordt. Er bestaat aldus een onbewuste tendenz alle geïnterneerden na twee, drie jaren toepassing van den maatregel, in vrijheid te stellen.

Dit toont ons aan, dat er geen vaste criteria zijn welke ons toelaten te oordeelen over de mate waarin de abnormale genezen is.

Alleen wanneer zulke criteria bestonden zou men het principieel van den beveiligingsmaatregel logisch kunnen doorvoeren, n.l. dat deze maatregel slechts mag ophouden wanneer de gevaarlijkheid van den dader niet meer bestaat of in hooge mate is verminderd.

In feite is het niet mogelijk zulks te bepalen en blijft de commissie aangewezen op andere criteria. Het is daarom juist, dat wij vroeger reeds hebben beweerd dat de interneering in feite een straf is. Indien met dit straffend karakter rekening gehouden werd, zou het mogelijk zijn de geïnterneerde abnormalen in de instelling te houden voor een termijn bepaald door den rechter in evenredigheid met de zwaarte van het feit en de gevaarlijkheid, die er uit blijkt. De herziening door de Psychiatrische Commissie zou dan slechts mogen worden aangevraagd wanneer de bepaalde termijn, n.l. minstens een derde van de straf, is uitgevoerd. Dit zou vele nadeelen wegnemen van het actuele regiem.

* * *

Deze kritische beschouwingen hebben niet voor doel u te overtuigen dat de wet eenvoudig te veroordeelen is. Verre van daar! De gebreken en de tekortkomingen, welke wij hebben aangetoond, zijn het onvermijdelijke gevolg van de zeer radicale wijzigingen, die aan ons strafrecht werden gebracht.

Het is niet te verwonderen, dat eene zoo grondige hervorming, die de grondvesten van het klassieke stelsel aan het wankelen heeft gebracht, tot onverwachte en onvoorziebare gevolgtrekkingen heeft aanleiding gegeven. De ervaring leert ons, dat alles

niet is uitgevallen zooals de theoretici van het strafrecht het ons hebben voorspeld.

Moeten wij daarom eenvoudig terugkeeren naar het verleden en afbreken wat werd opgebouwd? Wij meenen van niet. Het is mogelijk aan de wet van

1930 verbeteringen toe te brengen, die de grootste gebreken wegnemen. Het is noodzakelijk zulks te doen met het oog op de voorbereiding van een grondige en radikale herziening van ons verouderd strafrecht.

II. Preadvies van Mr. Herman BEKAERT, assistent aan de Universiteit te Brussel; secretaris van den Heer Minister van Justitie.

Toepassing van de wet van 9 April 1930 op de bescherming der maatschappij op recidivisten en gewoonte-misdadigers (*)

In zijn openingsrede van 15 September 1930 (1) drukte de heer advocaat-generaal Cornil, toen Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, nauwkeurig zijn meening uit over de toepassing van het gedeelte der wet van 9 April 1930 betreffende de recidivisten en de gewoonte-misdadigers.

Hij verklaarde onder meer: « Men ziet, dat de » wet optimistisch is ten opzichte van de verbetering en de wederaanpassing der recidivisten en » gewoonte-misdadigers.

» Mijn persoonlijk inzicht deelt dit optimisme; » mijn verstand en mijn ervaring maken mij hier » omtrent twijfelachtig.

» Is de wet voldoende? De toekomst zal het ons » zeggen, maar de eerbied voor de persoonlijke » vrijheid beval ons deze proefneming te wagen, al » vorens radikale maatregelen te treffen. »

De wetenschappelijke objectiviteit van dit oordeel en de nauwkeurige afgrenzing van de werkelijke draagwijdte dezer nog niet beproefde instelling, vormen natuurlijk een leidraad voor degenen, die later zouden trachten de uitwerkselen van de toepassing dezer wet te ontleden. Men herinnere zich dus, dat de wetgever slechts de waarde van een proefneming heeft willen toekennen aan het geïnnoveerde werk.

Nochtans is het geen toevallige proefneming, afgedwongen door de omstandigheden, maar wel een waarneming van wetenschappelijke werkelijkheid, voorkomende in het wonderbare laboratorium van het sociale leven en op uitgezochte individuen.

Volgens den heer Procureur-Generaal Cornil kon de draagwijdte dezer proefneming, die de individualistische overleveringen eerbiedigt, noch de maatschappij, noch den misdadiger benadeelen.

Zij onderwierp zich noodzakelijk met optimisme aan de beoordeeling der toekomst.

Vijf jaren verliepen. Mogen wij reeds de eerste uitwerkselen van de wet inroepen om hare beginse-

len aan te vallen? Moeten wij de nieuwe gegevens beschouwen als beslissend of alleen maar als een aanwijzing?

Laat ons eerst opmerken dat deze vijf jaren slechts voor vier tellen. De wet trad in werking op 1 Januari 1931, doch de werkelijke toepassing der beveiligingsmaatregelen werd normaal verschoven, door het feit dat de veroordeelden er slechts aan onderworpen zijn bij het eindigen hunner straf. De eerste interneering gebeurde niet vóór de maand Juli 1931, en gedurende de zes laatste maanden van dit jaar telde de wet van 9 April 1930 niet meer dan vier toepassingen. Het dienstjaar 1931 is dus praktisch zonder belang.

Gedurende de volgende jaren kreeg het speciaal gesticht van Merxplas, ingericht bij Koninklijk Besluit van 15 December 1930, in het midden van de weldadigheidskolonie voor landloopers, niet min dan 40 geïnterneerden (in 1932) en daarna, 32 (in 1933), 49 (in 1934) en 60 (in 1935). Het totaal der geïnterneerden steeg hierdoor op einde December 1935 tot 185. Indien men hiervan de 4 geïnterneerden van 1931 afneemt, zal de studie der wet op de bescherming der maatschappij over 181 gevallen loopen.

De recidivisteninrichting van Camp Hill, die de, in gansch Engeland veroordeelde gewoonte-misdadigers opneemt, krachtens de wet « Prevention of Crim. act » (1918), schijnt nooit meer dan een honderdtal geïnterneerden te hebben geteld. Wij mogen dus de bevolking van Merxplas als een voldoende proefnemingsterrein beschouwen.

De studie der 181 gevallen van herhalings- of gewoonte-misdadigheid schijnt enkele beschouwingen toe te laten nopens de uitwerking der wet van 9 April 1930. Nochtans zou het voorbarig zijn, van nu af een bepalende waarde te hechten aan de eene of de andere van onze gevolgtrekkingen.

Men moet er slechts aanduidingen in zien of, heel gewoon, de elementen eener bijzondere strekking,

(*) De tabellen, naar dewelke in den tekst verwezen wordt, zijn afgedrukt geworden na het preadvies.

welke steeds aan het oordeel der techniekers van het strafrecht onderworpen worden.

* * *

Alvorens de individuele en vergelijkende studie der 181 te Merxplas geïnterneerde misdadigers aan te vangen, is het noodig het toegepaste gevangenisstelsel, in breede trekken, na te gaan.

Men kan het kenmerken met de formule van « een breeder opgevatte gevangenzitting ». De landelijke ligging van de kolonie, hare inwendige instelling en de bijzondere schikking harer lokalen, hebben de tragsgewijze verbetering vergemakkelijkt en een atmosfeer van halve vrijheid geschapen, ten voordeele van de wederaanpassing der gedetineerden. Hiertoe zijn ze in vier groepen verdeeld en dit volgens het zoo genoemd « progressieve systeem » (2)

De *observatiegroep* waarin de opgenomen geïnterneerden zijn geplaatst (zij dragen een roode armstreep aan het onderdeel der mouw).

De *proefnemende groep*, bestaande uit de geïnterneerden die reeds de observatie hebben ondergaan (kenmerk : twee roode armstrepen).

De *betrouwbare groep* : voor de geïnterneerden die zich onderscheiden door hun goed gedrag en hun zedelijke en voordeelige handelwijze (kenmerk : roode ster).

De *bijzondere groep*, waarin de niet-gedisciplineerden zijn geplaatst (geen kenmerk).

De vier groepen zijn onderworpen aan het gemengd gevangenisstelsel, d. w. z. de cellulaire afzondering gedurende den nacht en het samenwerken binst den dag.

De verdeeling in groepen heeft de werkzaamheid aangemoedigd door de hoop, tot de betrouwbare groep te worden toegelaten. Bovendien heeft het reglement der instelling het toekennen van punten aan de geïnterneerden voorzien, ten einde hun vlijt en gedrag beter te bepalen en gebeurlijk den overgang van groep tot groep toe te laten.

De aan de geïnterneerden opgelegde taak wordt in werkhuisen uitgevoerd. Doch voor diegenen, die reeds tot de betrouwbare groep zijn opgeklommen, is het landelijk werk toegelaten. De instelling beschikt, trouwens, over een zeer goed ingerichte hoeve, omringd van ploeglanden. De gedetineerde, die voldoende bewijzen geeft van verbetering, kan voor den dagarbeid over een zekere vrijheid beschikken. Hij zal zelfs, onvergezd, naar het veld mogen gaan. De ontvluchtingen zijn zeldzaam, doordat de gevangene binnen kort zal worden in vrijheid gelaten, terwijl de ontvluchting hem een zeer moeilijk leven zou oplegen. (3)

Deze herclasserende methode is doelmatig. Zoals verder gemeld, beschikt de recidivist over weinig wilskracht of is hij aan dronkenschap verslaafd. Zijn

lichamelijke toestand, zonder aangetast te zijn, is veeleer door zijn onregelmatig leven ondermijnd. Vóór den tijd is hij soms verouderd. Kan hem diensvolgens een betere aanpassingsmethode worden toegepast, dan het landelijk regiem van de tuchtkolonie, in de gezonde, herstellende Kempische atmosfeer, die hem zijn lichamelijke kracht kan terugschenken, kracht zonder dewelke ieder zedelijk herstel onmogelijk zou zijn. Dit stelsel werd reeds in de gevangenis-school van Hoogstraten toegepast; wij wenschen dat het algemeen worde.

De cellulaire nachtelijke afzondering (4) onderscheidt zich ook van de strafrechterlijke gevangenzitting, dank zij het initiatief van het Beheer der gevangnissen. Het kleine raampje der cel is vervangen door een venster. De opgeslotene vindt daar een radio-luisteraar en leesboeken. Hij ontvangt bezoeken van het personeel en, indien hij het verdient, blijft het licht tot 22 uur branden.

Tal van kleinere bijzonderheden stellen den recidivist nog dichter bij de atmosfeer der halve-vrijheid, die altoos de invrijheidstelling zou moeten voorafgaan : het middagmalen in groep, spelen en speeltijden, wandelingen, enz.

Zoo schijnt de interneering haar schrikbaar karakter te hebben verloren en wel dusdanig, dat gedurende de jaren 1932 tot 1935 enkele in vrijheid gestelde geïnterneerden dezen gunstmaatregel hebben afgewezen! (Zie desaangaande tabel VI.)

Tijdens dezelfde periode kwamen twee en negentig vrijgelaten recidivisten vrijwillig de gastvrijheid in het gesticht opzoeken.

De wensch van den wetgever werd aldus geëerbiedigd : de zwaarwichtigheid der interneering bepaalt zich tot de stiptste eischen der sociale verdediging (5) en onze wettelijke proefneming, voor wat de hervalling betreft, is uitgevoerd geworden met de hoogste inspanning en al de gewenschte individuele waarborgen.

* * *

Op de 181 te Merxplas opgesloten misdadigers zijn er reeds 20, welke ter beschikking van de Regeering werden gesteld, overeenkomstig artikel 25, alinea 1, der wet van 9 April 1930. Allen zijn recidivisten van delikt op delikt, zooals bepaald door artikel 56, alinea 2, van het Strafwetboek. Artikel 24 betreffende de crimineele hervalling werd nog niet toegepast.

De gewoonte-misdadigers zijn veel talrijker. De gevangenis telt er 161, zijnde 89 % der geïnterneerden. Zij worden allen gekenmerkt door het herhaald begaan van misdrijven tijdens een min of meer lange periode. Indien zij, volgens den eisch van de wet, ten minste drie veroordeelingen opliepen tot een correctionele gevangenzitting van meer dan zes maanden, is het door samenloop van *kleinere mis-*

drijven. De crimineele straffen zijn uiterst zeldzaam: negen op 161 geïnterneerden hadden er één of twee opgelopen, welke dan nog meestal uitgesproken werden door krijgsraden en voor feiten, die voor de gewone rechtbanken worden gecorrectionaliseerd. Wij vinden slechts drie arresten van het Assisenhof, het eene wegens moordpoging en de twee andere wegens zware diefte. (cf. tabel I.)

Het grootste aantal der recidivisten of gewoontemisdadigers verkeert in een zeer bijzonderen maatschappelijken toestand: zij beschikken over geen tehuis.

De hierboven aangehaalde tabel I vertoont zinnrijke cijfers, die zich, van jaar tot jaar bevestigen. Zestig ten honderd der geïnterneerden zijn vrijgezellen. Van de overige 40 % zijn er 28,5 % gescheiden en dit lang vóór hun opsluiting in het gesticht; 5,5 % zijn weduwnaar. Er blijven dus 6 % gevallen, bij dewelke — theoretisch ten minste — het huishouden bestaat; 't is te zeggen 12 personen, die, op het oogenblik hunner invrijheidstelling, zoo gezegd een huishoudelijk midden vinden, dat hunne wederaanpassing kan bevoordeeligen. (6)

De andere — men telt er 169 op 181 gevallen — zijn niet gehuwd en hebben gewoonlijk geen bloedverwanten in rechtstreeksche lijn. Hun gehuwde kinderen, indien er zijn, bekommeren zich maar weinig om dezen ongewenschten ouder. Deze vaststellingen brengen ons tot het besluit, dat het huishoudelijk midden, de voordeeligste factor tot wederaanpassing, zelden bestaat ten voordeele der recidivisten. Het vraagstuk stelt zich als volgt: de sociale afzondering van den recidivist is de algemeene regel, zij bevordert de hervalling; iedere invrijheidstelling van een recidivist moet dus bijstandsmaatregelen voorzien ten einde deze afzondering te bestrijden.

Trouwens, het gevangenisbeheer verwaarloost hieromtrent geen enkele moeite. Het heeft het huwelijk, van op proef ontslagen gevangenen, altijd aangemoedigd. Sommigen hebben huiskringen geschapen die duurzaam schijnen, en hun geval is meestal tusschen de meest bevredigende invrijheidstellingen gerangschikt.

In een ander opzicht moet het herklasseeringsmilieu onze aandacht gaande houden. De wet op de bescherming der maatschappij heeft de *interneering der recidivisten voor een onbepaald termijn niet voorzien*. Zij heeft dezen maatregel nochtans wel aangenomen voor de abnormalen. Men zal onvermijdelijk bij het afloopen van den interneeringstijd enkele gevangenen moeten in vrijheid stellen, of zelfs wegzenden. De recidivist wordt bij deze invrijheidstelling plotseling aan zijn lot overgelaten, in een toestand van maatschappelijke eenzaamheid, die hem volledig onbeschermd laat tegenover de levensmoeilijkheden. Liever ware hij in het gesticht

gebleven. Hij is er trouwens reeds meer dan eens teruggekeerd; hij is nu aan den vooravond van zijn leven gekomen, wat nu nog begonnen?

Wat zal er gebeuren indien de vrijgestelden van Merxplas een « non possumus » antwoord zullen ontvangen, wanneer zij hun heropname in het gesticht voor de zooveelste maal komen vragen? Het is klaar dat de wetgever, voor de recidivisten, insgelijks een onbepaalden veiligheidsmaatregel had moeten aannemen.

Wanneer, na afloop van een tijdelijken veiligheidsmaatregel, de recidivist zich onvermijdelijk in zulke levensvoorwaarden bevindt, dat hij zich opnieuw aan misdaad of aan wanbedrijf moet vergrijpen, dan was dien veiligheidsmaatregel nutteloos. Men zou best, zonder dezen maatregel te verzwaren, in een geest van bijstand, er een postpenitentiair stelsel kunnen aan toevoegen tot steun der vastgestelde maatschappelijke zwakheden. De uitvoeringsmethodes zijn niet talrijk; men zou, desnoods, het vrije of vrijwillige verblijf na de interneering kunnen toelaten; ook ware het misschien wenschelijk een halve vrijheid in te stellen.

Er is in dit verband een voorbeeld, dat niet mag verzwegen worden, namelijk de kolonie « der Bolchevo », door de Sovjetregering tot stand gebracht, op eenige kilometers van Moskou, een inrichting tegelijkertijd gebaseerd op dwang, bijstand en sociale bescherming.

Deze kolonie werd door den heer Paul Cornil, opziener der weldadigheidsinstituten van België, bezocht en hij beschreef hare werking in een merkwaardige ontleding. (7)

* * *

Wij kunnen, na dit kortbondig overzicht betreffende de herhaling en de gewoonte-misdadigheid, in meer uitgebreiden zin de studie aanvangen dergenen die, na het plegen van een misdrijf, aan de wet onderworpen zijn. Verschillende vragen kunnen hier gesteld worden. De bijzonderste is zeker die der specifieke oorzaak der wetsovertreding bij den gewoonte-misdadiger.

De herhaling vertoont inderdaad een groot verschil met de gewone misdadigheid en wel in zulke mate, dat men soms geneigd is ze als een soort krankzinnigheid te beschouwen. (8) Dit behoort nochtans veeleer tot het sociologisch onderzoek, zoodat onze ontleding zich enkel kan bepalen tot het aanhalen van omstandigheden die nuttig schijnen: den leeftijd bij de eerste veroordeelingen en dezen bij de interneering, rekening houdende met het aantal der begane wetsovertredingen; den aard der misdrijven; de gevallen van in vrijheidsstelling; de weder-interneeringen. Wij hebben, om klaarder te zien, onze onderzoekingen samengevat in eenige statistieke lijsten, die wij hierna zullen uitleggen.

I. — DE LEEFTIJD DER EERSTE VEROORDEELINGEN

(Zie tabel II.)

Gebeuren de strafbare feiten, tengevolge van welke de dader ter beschikking van de Regeering gesteld wordt, vanaf de prilste jeugd, tijdens het jongelingschap ofwel later?

Indien men deze daden aan ingeboren verdorvenheid of aan een physiologische ontaarding toeschrijft, dan mag men redelijkerwijze veronderstellen, dat zij zich heel vroegtijdig zullen voordoen.

Is de herhaling (9) het gevolg van sociale, verdérfelijke invloeden, dan zullen haar eerste uitwerksels, veeleer, in de jongelingsjaren en in den volwassen leeftijd voorkomen.

Bij de ontleding van de hierachterstaande tabel II blijkt het, dat de tusschenkomst der maatschappelijke factoren als beslissend moet worden beschouwd. Zestig procent der geïnterneerden hebben hun eerste misdrijf tusschen zestien en vijf-entwintig jaar gepleegd. Een en veertig procent werden veroordeeld vóór hun meerderjarigheid. Beneden de 16 en boven de 25 jaar daalt het percentage op een eigenaardige manier.

Van 10 tot 15 jaar 21 % der gevallen, en van 26 tot 30 jaar 12 % der gevallen.

Er dient opgemerkt, dat veel geïnterneerden, die vóór den volslagen leeftijd van 16 jaar werden veroordeeld, niet onderworpen zijn geweest aan de rechtsmacht van den Kinderrechter. Deze instelling werd slechts ingericht door de wet van 15 Mei 1912. Hieruit volgt, dat op heden 16 % der geïnterneerden van het voordeel had kunnen genieten voor genoemde rechtsmacht te verschijnen. De kinderrechtbank heeft merkwaardige resultaten afgeleverd en, voor wat betreft den strijd tegen de herhaling, zou er dus een werkelijk voordeel bestaan in het verbreden harer bevoegdheid. Men zou gebeurlijk de middelen, waarover zij nu beschikt tegenover de strafbare jeugd, kunnen versterken. Er dient opgemerkt, dat talrijke jongelingen, die hun misdadige loopbaan op 17, 18 en 19 jaar aanvingen, vanaf de eerste inbreuk hunne strafbare handelingen hernieuwden met soms heel geringe tusschenpoozen. Door het principieel van een bewakingsrecht uit te breiden na de periode der straf, zou men waarschijnlijk de systematische en doellooze toepassing vermijden van een straffend regiem, dat, vanaf het begin, beslist krachteloos blijkt.

De eerste misdrijven worden zeer zeldzaam na het dertigste jaar gepleegd. Hun getal daalt tot 5 % van 31 tot 35 jaar, 2 % van 36 tot 40 jaar, 1,5 % van 41 tot 35 jaar, 1 % van 46 tot 50 jaar. Na dien leeftijd lijkt de wetsovertreding veel meer een toeval, meestal zonder gevolgen voor wat de herhaling

betreft. Het aanvangen van een misdadige loopbaan schijnt op dezen leeftijd uitgesloten.

Wanneer zulks stellig het geval is voor de aanslagen op de eigendommen, kan hetzelfde niet gezegd worden voor de aanslagen op de zeden. Soms komen deze laatste voor als een ouderdomsrankheid; men ontmoet dan de recidivisten op het gebied der zedenschennis, die op heel gevorderden leeftijd voor de eerste maal gestraft worden. Dit was ook het geval voor twee geïnterneerden van Merxplas.

Wij besluiten dus: indien men zelfs aanneemt, dat de selectie der recidivisten, door de wet op de bescherming der maatschappij gemaakt, onvolledig en onvoldoende is, valt het niet te betwijfelen, dat de neiging tot strafbare herhaling van misdrijven voornamelijk in de jongelingsjaren ontstaat. Velen der geïnterneerden hadden reeds een zwaar verleden toen zij hun 25ste levensjaar bereikten. De straf der opsluiting was zonder uitslag gebleven; zulks was onvermijdelijk. Indien de wet op de bescherming der maatschappij verbeteringen wil bereiken, moet zij het plegen van nieuwe inbreuken vermijden, en diensvolgens, zooveel mogelijk de interneering nader bij de eerste veroordeeling brengen. De wederaanpassing van den geïnterneerde zal er door vergemakkelijkt worden. Zulks is nochtans niet uitvoerbaar zonder een radikale hervorming der beteugelmethode ten opzichte van de misdadigheid bij de jeugd. Het staatsontwerp, dat de wet der bescherming der maatschappij is geworden, had hierin voorzien, doch de parlementaire werkzaamheden hebben deze verwezenlijking « sine die » uitgesteld. Laat ons hopen dat zij onverwijld zal worden hernomen.

III. - AANTAL DER GEPLEEGDE MISDRIVEN

Het is praktisch onmogelijk de juiste opsomming te maken van het aantal strafbare feiten, door ieder geïnterneerde bedreven. Het gebeurt dat de rechtbank slechts ééne straf uitspreekt voor samenlopende misdrijven. Om de strafbaarheid van den recidivist goed te overwegen, was het nochtans noodig het benaderend aantal bedreven feiten te doen kennen. Er werd dus slechts rekening gehouden met die inbreuken, waarvan het aantal en den aard door het vonnis werden bepaald.

Overigens moet de *ouderdom van den overtreder* op het oogenblik der interneering worden in acht genomen. Diegene bij voorbeeld, die 10 veroordeelingen opliep tusschen 16 en 25 jaar, is veel gevaarlijker dan hij, die ze onderging tusschen zijn 25- tot 75-jarigen leeftijd. De eerste pleegt, gemiddeld, één misdrijf per jaar en zijn toekomst laat nog de mogelijkheid van talrijke nieuwe misdrijven voorzien.

De tweede begaat één fout per vijf jaren en schijnt wel aan de eindgrens zijner strafrechterlijke loopbaan te staan. De ontleding van deze ingewikkelde vragen, loopende over een zoo groot aantal gevallen, was onuitvoerbaar in het kader eener eenvoudige studie.

Nochtans zijn ze niet van belang ontbloot. Hoofdzakelijk om de beoordeeling van het individueel ken teken der herhaling te vergemakkelijken, hebben wij getracht een algemeene schets er van te teekenen en de uitslagen samen te vatten in de hierna volgende lijst. (Zie tabel III.)

De 181 geïnterneerden te Merxplas liepen, in het geheel, vier duizend vijfhonderd negen en veertig veroordeelingen op wegens verschillende feiten. Zestien onder hen hebben minder dan 10 veroordeelingen ondergaan. Zeventig van 11 tot 20; drie en vijftig van 21 tot 30; twee en twintig van 31 tot 40; elf van 41 tot 50; zes van 51 tot 60; vijf van 61 tot 70; één enkele heeft er van 91 tot 100 opgelopen, en een andere meer dan honderd.

Zij die minder dan 15 overtredingen begingen, zijn reeds van tamelijk gevorderden ouderdom. Doch de voornaamste reeks (66 gevallen op 181) is die der geïnterneerden welke 11 tot 20 maal werden veroordeeld. De gemiddelde ouderdom dezer categorie vertoont zich regelmatig rond de 33 jaar. De geïnterneerden die 21 tot 30 misdrijven hebben gepleegd, zijn veel ouder: gemiddeld meer dan 40 jaar.

Er dient opgemerkt dat, voor diegenen welke van 31 tot 40 feiten bedreven, de gemiddelde ouderdom rond 36 jaar terugloopt. Verder stijgt de ouderdom volgens eene klimming, die bijna gelijklopend is met die, welke het aantal bedreven misdrijven aanduidt.

Deze inlichtingen laten misschien geen formeele gevolgtrekking toe. Nochtans zal men vaststellen, dat de oudste misdadiger niet noodzakelijk de meeste misdrijven heeft gepleegd. Men zal ook opmerken hoe, bij sommige misdadigers, de wetsovertreding zich rythmisch voordoet. Men zou het aantal misdrijven die zij op een bepaalden ouderdom hebben bedreven, kunnen voorzien.

Deze, wel een weinig overdreven meening, wil enkel een in ons strafrecht totaal onbekend verschijnsel in het daglicht stellen.

Voor het oogenblik beperken wij onze uiteenzetting tot deze eenige opmerkingen. Om een juistere gevolgtrekking te kunnen maken, zou het noodig zijn elk geval omstandig te ontleden. Dit zou buiten de grenzen onzer studie vallen.

III. — AARD DER BEGANE MISDRIJVEN

In de crimineele etiologie speelt het onderzoek der begane misdrijven een vooraanstaande rol, die

gansch verschillend is van de schikkingen van het Strafwetboek. De wetsovertreding is geen « entiteit » meer, volgens het woord van den beroemden Italiaanschen penalist Carara wordt zij het criterium van de waarde der wetenschappelijke gegevens. De crimineele daden zullen voor de positivistische en sociologische leeren een gedeelte zijn der studie van den pleger van het misdrijf.

Deze studie wordt van een zeer groot belang, wanneer het recidivisten betreft: het groot aantal der feiten, hun specifieke oriëntering, hun gewichtigheid en veelvuldigheid laten de classificatie der recidivisten in afzonderlijke categorieën toe. Het vraagstuk der klasseering van de misdadigers lijkt hier dus betrekkelijk eenvoudig, door het feit dat de strafrechterlijke loopbaan der betrokkenen bijna voltooid is en de indeeling der recidivisten volgens hun voorgaanden, vrij gemakkelijk is.

Ten einde de grenzen onzer algemeene studie van de toepassing der wet op de bescherming der maatschappij niet te overschrijden, hebben wij onze opmerkingen beperkt en de misdrijven volgens hun algemeene kenmerken in groepen gerangschikt. Het gebeurt inderdaad, dat sommige geïnterneerden steeds dezelfde feiten plegen.

Wij hadden hiermede kunnen rekening houden in de hierna volgende statistieke lijst, hetgeen belangrijke gegevens zou hebben verstrekt. Het overzicht loopt slechts over een tijdperk van vier jaren en laat niet toe het aantal categorieën eindeloos te verdeelen. De opgegeven cijfers, gezien het tamelijk gering aantal geïnterneerden, zouden alle beteekenis verliezen.

Anderzijds is het niet mogelijk dat een zelfde misdadiger, zonder de groep te verlaten waarin wij hem geplaatst hebben, van de geweldige misdadigheid, tot de arglistige wetsovertreding overgaat. Het is niet uitgesloten dat daders van gewone en zware diefte, zich later plichtig maken aan oplichting en misbruik van vertrouwen.

Dit gebeurt gewoonlijk ingevolge maatschappelijke en psychologische veranderingen, welke in den levenstoestand van den veroordeelde zijn voorgekomen. Zoo is dit het geval bij de werklieden of bedienden die gestolen hebben; zij komen er toe handelaar te worden en loopen dan veroordeelingen op wegens oplichting of bankbreuk. Wij hebben het ten minste vier of vijf maal kunnen vaststellen bij geïnterneerden van Merxplas.

Deze enkele overwegingen bewijzen het belang dezer studie voor de toekomst; doch het begrensd aantal der gevallen laat ons heden niet toe een niet te betwisten besluit te trekken. Men moet dus het vraagstuk breedvoeriger behandelen; de groepen der misdrijven verbreed en een stelregel volgen

die voor toekomstige verbeteringen vatbaar is. (Zie tabel IV.)

De eerste voorgestelde verdeling heeft betrekking op de herhaling zelf en moet als kader dienen voor de verdere groepeerings. Vertoont de recidive zich onder den *specifieken* of *algemeenen* vorm? Met andere woorden, zijn al de gepleegde misdrijven van denzelfden aard. (10)

Ten einde de *specifieke herhaling* te bepalen hebben wij de misdadige feiten verdeeld in: aanslagen tegen de eigendommen (groep A), tegen het leven of de ongeschondenheid der personen (groep B) of tegen de zeden (groep C). Aanslagen tegen de eigendommen worden soms met geweld gepleegd. Dit verandert nochtans geenszins den aard van het feit, dat volgens onze meening tusschen de aanslagen tegen de eigendommen of economische misdrijven moet gerangschikt blijven. Zelden hebben wij gevallen ontmoet van recidivisten die, buiten de omstandigheden van den diefstal-zelf, een neiging tot geweld vertoonden.

De *algemeene herhaling* is niet, zooals de specifieke herhaling, het bewijs van een bijzondere strafbare neiging. Doch, hier nog, schijnen de bestudeerde gevallen te zeldzaam om een nuttige of definitieve waardeering te mogen wagen. Er dient nochtans opgemerkt, dat de vereeniging der groepen A, B, C en A, C in dezelfde mate voorkomt (7 % der gevallen).

Integendeel, het gelijktijdig plegen van aanslager op de zeden en op de personen schijnt zeer zeldzaam.

Nog enkele opmerkingen aangaande de specifieke herhaling. De veroordeelden wegens economische misdrijven zijn verreweg de talrijkste. Zij vertegenwoordigen 80 % der gevallen, de samenhangende feiten van geweld erbij gerekend. De twee andere categorieën vertoonen ongeveer dezelfde verhouding (2 % en 2,5 % der gevallen). Deze is onbeduidend wanneer men ze vergelijkt met de bovengemelde groep.

Men kan dit begrijpen. Laten wij opmerken, dat de te Merxplas geïnterneerden niet abnormaal zijn verklaard. Men moet dus hun voortdurende staat van overtreding aan sociale oorzaken toeschrijven, veeleer dan aan physiologische erfelijkheid. De anthropologische onderzoekingen, gedaan gedurende het jaar 1935 door den geneesheer van de straf-rechterlijke inrichting, op de te zijner beschikking gestelde geïnterneerden, leveren de volgende uitslagen: 51 gevallen van alcoholmisbruik, 9 syphilis-gevallen, 13 andere venerische ziekten, 5 verslaafden aan verdoovingsmiddelen, 11 gevallen van tering. Het physiologisch onderzoek heeft bevredigende resultaten voor 48 der nieuwe geïnterneerden van

1935, middelmatige voor 11 geïnterneerden, en onvoldoende voor één enkel.

Deze cijfers zijn overeenstemmend voor de vier jaren.

Zij bevestigen, dat de oorsprong der strafbare herhaling dient gezocht te worden in de maatschappelijke levenstoestanden en onderworpen is aan zekere factoren, die zonder moeite kunnen vernietigd worden, door tusschenkomst van gezonde sociale of geneeskundige beveiligingsmaatregelen.

De economische misdadigers zijn trouwens de talrijkste en zij schijnen aldus het rechtstreeksch produkt te zijn van het ongeschikt maatschappelijk midden. Dit wordt op onbetwistbare manier bevestigd door ons onderzoek aangaande den burgerlijken stand en den gezinstoestand der geïnterneerden. De veroordeelingen, die op tabel IV voorkomen onder betiteling «Bijzondere factoren», laten des-aangaande geen twijfel meer over. Men zal vaststellen, dat 47 % der geïnterneerden gewezen landloopers zijn; ten minste 30 % hunner werden twee, drie, vier of zelfs tienmaal ter beschikking van de Regeering gesteld. Twintig procent der geïnterneerden werden veroordeeld wegens desertie, aldus bewijzend dat zij onbekwaam zijn zich aan tucht te onderwerpen. Eindelijk, 38 % der geïnterneerden — meer dan het derde — schijnen verslaafd te zijn aan dronkenschap en wij hebben slechts de gevallen van gewone dronkenschap aangehaald met dikwijls herhaalde veroordeelingen.

Er dient opgemerkt hoe de cijfers betreffende de dronkenschap en de landlooperij zich in den loop der vier jaren in geregeld verband houden. Zij vertolken een gelijkaardigen en bestendigen invloed op de misdadigheid.

De strafbare neiging der recidivisten en gewoonte misdadigers, vóór hun opneming in het gesticht van de bescherming der maatschappij, vergt nog eenige ophelderingen.

In de eerste plaats moet een der voornaamste verdiensten van de wet van 9 April 1930 in het daglicht worden gesteld. De klassieke grondbeginselen der herhaling blijken nu van alle wetenschappelijke waarde ontbloot. Zij werden trouwens heel zelden toegepast en altijd in gevallen van herhaling van wanbedrijf op wanbedrijf, zelfs wanneer de veroordeelde vroeger reeds herhaalde malen werd gestraft; doch deze straffen bleven steeds beneden de zes maanden. Deze traditioneele vorm van herhaling schijnt beslist verouderd: de eisch van een verheven minimum voor de vroegere straf, de herhaling van het misdrijf in een betrekkelijk korten tijd, de noodzakelijkheid eener vroegere veroordeeling welke kracht van gewijsde heeft bekomen en die aldus den overtreder als verwittiging heeft gediend, dit alles wordt overbodig, ten aanzien van de zoo regelmatig

en zwaar belaste vakkenkassen der geïnterneerden.

Na deze bevindingen stelt zich de vraag: is de strafwet door haar wijsgeerige opvatting van de herhaling en door hare leemten, niet een oorzaak of een factor van deze bijzondere criminaliteit geworden? Zelfs indien de wet op de bescherming der maatschappij geen ander gevolgen zou gehad hebben dan dit probleem te stellen, ware het al een overgrootte weldaad.

Door de uitschakeling van den recidivist uit het traditioneele strafregiem heeft de wet op de bescherming der maatschappij de gedragslijn van den « Homo delinquante » in het daglicht gesteld. Zij heeft een nieuw begrip tegenover de traditioneele herhaling gesteld, te weten: « het herhaaldelijk pleegen van misdrijven ».

Wetenschappelijke idee, die niets anders beoogt dan een grootere benadering der onderzochte werkelijkheden en die, hierdoor, een machtige factor van vooruitgang is.

IV. — UITSLAGEN DER TOEPASSING VAN DE WET. — INVRIJHEIDSTELLING. — WEDERAANPASSING.

(Zie tabel V en VI.)

Ten einde zooveel mogelijk de wederaanpassing der geïnterneerden te bevoordeelen, heeft de Strafkolonie van Merxplas een bijzondere techniek van individualisatie ingesteld voor de uitvoering van de veiligheidsmaatregelen. Zij heeft verschillende werkzaamheden ingericht, ten einde zooveel mogelijk het werkelijk levensmidden der geïnterneerden te benaderen. (11)

Bovendien worden regelmatige leergangen ingericht, ten voordeele van al de geïnterneerden en het onderwijs is gewaarborgd aan diegenen, die nog gedeeltelijk ongeleerd zijn. Maar het succes dezer poging tot wederaanpassing hangt grootendeels van een anderen factor af: *den ouderdom van den geïnterneerde*. Op het oogenblik van de ter beschikkingstelling van de Regeering, verminderen de kansen van herklasseering en de voordeelen die de recidivist uit het onderwijs kan trekken, indien hij reeds een zekeren ouderdom heeft bereikt. Voor de vier eerste toepassingsjaren werd de wet op nogal oude misdadigers toegepast. Het hoogste percentage is bereikt door de geïnterneerden van 35 tot 40 jaar (38 %). Die van 21 tot 30 en die van 41 tot 50 jaar komen in gelijk getal voor (25 %). De interneeringen, uitgesproken na 50 jaar, zijn heel zeldzaam (18 %). Er zijn er geen vóór 21 jaar.

Men kan nochtans hopen, dat de ouderdom van de ter beschikkingstelling van de Regeering zal dalen.

De eerste jaren van toepassing zullen natuurlijk gediend hebben om diegenen te laten opsluiten, die

men noemt « chevaux de retour ». Doch opdat de wet een element van vooruitgang weze, moet zij zooveel mogelijk toegepast worden op de jonge overtreders, die reeds een zekere neiging tot de herhaling der inbreuken zouden aantoonen. (12)

Daaruit kan voortvloeien, dat de ouderdom der interneering dalen zou binnen enkele jaren, en dat een merkelijke verhooging van het aantal interneeringen, uitgesproken tusschen 16 à 30 jaar, zou worden vastgesteld.

* * *

De duurtijd van de interneering is veranderlijk geweest. Het ware moeilijk er een juiste opgave van te doen, gezien het aantal voorloopige invrijheidstellingen en nieuwe interneeringen. Men heeft kunnen opmerken, dat het gevangenisbeheer nooit de gevangenzitting onnoodig heeft verlengd en dat de niet-ontslagen geïnterneerden nooit gebruik maken van het recht, dat hen door artikel 28 der wet toegewezen is. Wanneer het Hof van Beroep den veiligheidsmaatregel schorst, zijn de belanghebbenden reeds in vrijheid op proef, en hebben zij bewijzen van verbetering gegeven.

Het onderzoek der invrijheidstelling vergt enkele opmerkingen. Geen enkel der in 1935 geïnterneerde recidivisten heeft tot nog toe van het voordeel der invrijheidstelling genoten. Voor diegenen van 1934, zijn er 20 op 49 op proef vrijgelaten. Slechts de jaren 1932 en 1933 geven ons thans nu of meer volledige resultaten. Wij hebben reeds aangestipt, dat sommige geïnterneerden hunne in vrijheidstelling weigerden. Hier komen wij niet meer op terug. Anderzijds moet men de aandacht vestigen op het feit dat enkele geïnterneerden in een krankzinnigengesticht dienen opgesloten. (13) Zes hunner zijn gedurende de drie eerste jaren onderworpen geweest aan dezen maatregel (zijnde 5 %).

Op 31 December heeft het Beheer van de Strafstelling van Merxplas de invrijheidstelling op proef van 85 geïnterneerden gewaagd. Door het feit dat wederinterneeringen en nieuwe invrijheidstellingen mogelijk zijn, zullen natuurlijk de gevallen van invrijheidstelling talrijker zijn. Van de 85 in vrijheidgestelden waren er slechts 27, die op 31 December 1935 *niet* naar Merxplas moesten terugkomen. Dit cijfer is nochtans niet beslissend, vermits men, op dat oogenblik, den uitslag der jongere invrijheidstellingen niet kende.

Ten andere moesten 58 gedetineerden een of verschillende malen opnieuw geïnterneerd worden. Zij onderscheiden zich als volgt: 32 één maal, 18 twee maal, 8 drie maal opnieuw geïnterneerd. Trouwens, ook deze aanduidingen zijn niet beslissend, vermits de recidivisten, die voor de eerste maal weder geïnterneerd worden, niet allen van een nieuwe invrijheidstelling hebben genoten.

Om afdoende te zijn, moest ons onderzoek nopens de toepassing der wet van 9 April 1930 over een grooter aantal jaren loopen.

Wat er ook van zij, wij vinden in tabel VI zekere karakteristieke aanduidingen. Rekening houdende met het vergelijkend aantal der ontslagen recidivisten voor 1932, 1933, 1934, zijn de wederinterneeringen van 1932 veel talrijker dan die van 1933, dewelke zeker de bovenhand hebben op die van 1934, vermits op de 9 opnieuw opgesloten van dit laatste jaar geen enkele het drie maal geweest is... wellicht bij gebrek aan tijdruimte!

De twijfel, dien de heer Procureur-Generaal Cornil vooruitzette in zijn openingsrede van 15 September 1930, wordt dus bevestigd.

Indien men het type-jaar 1932 neemt, moet men erkennen dat de wederinterneering de algemeene regel is voor de reeds vrijgelaten recidivisten, en dat de definitieve invrijheidstelling als een uitzondering voorkomt (27 gevallen eenerzijds en 10 anderzijds).

Doch er is nog meer. Noch de wetgever, noch de commentator der wet konden het voorzien: de *vrijwillige* wederinterneeringen zijn veel talrijker dan de gedwongen wederinterneeringen, en hun aantal vermeerderd evenredig met het aantal nieuwe interneeringen van ieder recidivist. Deze laatste vaststelling is volstrekt kenschetsend: zij vertoont ons deze soort van misdadigers als zwakke lieden, ongeschikt om aan den eisch tot krachtinspanning van het maatschappelijk leven te voldoen, en voor wie de bijstand op het voorplan moet treden. Is dit geen argument ten voordeele van de afschaffing der straf voor den recidivist en haar vervanging door een tuchtmaatregel met onbepaald termijn, waarvan misschien het afzonderend karakter zou verzacht worden?

De heer Procureur-Generaal Cornil had het reeds voorzien en gewenscht in zijn openingsrede. (14)

De eerste uitwerksels der wet vergen zulks op beslissende wijze. Als men de oorzaken der wederinterneeringen nagaat, is het treffend hoe zelden zij gesteund of verrechtvaardigd zijn op een nieuw misdrijf, en dit wordt des te zeldzamer als de recidivist aan meerdere wederinterneeringen is onderworpen geweest. Dit bevestigt opnieuw onze veronderstelling, dat de herhaling der inbreuken de uitwerking is van een bestendig en onbegrensd gebrek aan aanpassing ten opzichte der maatschappelijke eischen. De geïnterneerden, die een natuurlijke neiging hebben om dikwijls de bescherming van het gesticht in te roepen, zijn diegenen die de minste overtredingen begaan, wanneer zij in vrijheid zijn. (15)

Welk is feitelijk de draagkracht eener invrijheidstelling op proef? Waarom zijn de vrijwillige wederinterneeringen zoo talrijk? En hoe gebeuren ze?

De recidivist spreekt zelden over zijn bedrijvig-

heden gedurende den proeftijd, vooral wanneer zij hem naar het gesticht hebben teruggebracht.

Men kan nochtans gevolgtrekkingen maken: vijftig procent ongeveer der vrijwillige wederinterneeringen gebeuren heel spoedig na de invrijheidstelling. Soms blijft de vrijgelatene enkel 24 of 48 uren afwezig. Komt hij terug, dan is zijn drang naar vrijheid verdwenen. We stellen in 't algemeen maar weinig vertrouwen in de vrijwillige wederinterneeringen, welke tijdens de eerste veertien dagen der invrijheidstelling plaats hebben. Niettegenstaande de inogelijke krisissomstandigheden schijnen de wederaanpassingspogingen van den belanghebbende niet voldoende.

Anderzijds moeten de vrijwillige wederinterneeringen, na een tijdperk van meer dan een maand, bijna uitsluitend aanzien worden als gevolgen van de economisch crisis en haar weerslag op de werkloosheid. Om vaste bevindingen op te leveren, zou de waarneming in normalen tijd moeten geschieden.

Wat er van zij, het begrip van bijstand moet hier de hoofdrol spelen. Ware men bij mate dezen bijstand op wetenschappelijke wijze in te richten, dan zouden de optimistische voorspellingen van den wetgever geen utopie meer zijn.

ALGEMEENE SLOTBESCHOUWINGEN

Wij hebben er aan gehouden in deze studie geen gegevens voor te brengen, die van blijvenden aard zouden zijn. Daar de wet van al te recenten datur is en nog niet voldoende is toegepast geworden, kunnen wij aan de opgedane ervaring geen volstrekte waarde hechten.

Wij meenen niet te mogen besluiten tot nauwkeurig bepaalde wijzigingen of hervormingen; toch is het wenschelijk de algemeene lijn van onze vaststellingen aan te geven en de gedachten te formuleeren, die er uit afgeleid kunnen worden.

Wij zullen de practische realisaties en de nieuwe juridische opvattingen niet afzonderlijk onder het oog nemen. Vooral zullen wij ons inspannen om den kern van het positieve begrip van « het herhaaldelijk plegen van misdrijven », hetwelk een der meest vruchtbare is, die de wet tot bescherming der maatschappij ons heeft geleerd, vast te leggen.

1° Wij hebben gezien dat, wat ook de aanleiding is geweest tot de herhaling van het misdrijf, in de meeste gevallen de eerste manifestaties moeten gezocht worden in de kindsheid en de jongelingschap. Sommige schrijvers bevestigen zelfs dat de sporen, die naar de bijzondere herhalingscriminaliteit leiden, reeds duidelijk te vinden zijn bij het schoolgaande kind (16). Zonder ons over dit punt uit te spreken vreezen wij echter niet te bevestigen dat een wijziging aan het regime der misdadigheid

bij de jeugd een gelukkigen weerslag zou hebben op de aanhoudende herhaling.

2° De veelvuldigheid der misdrijven van het begin der crimineele bedrijvigheid af, en hunne herhaling na uiterst korte tusschenpoozen, zijn treffende aanwijzingen, die van aard zijn de aandacht van den wetgever nuttig bezig te houden.

Exner (17) ziet in deze veelvuldigheid een zeker teeken dat de jonge delinquent tot de klas van beroepsmisdadigers zal behooren.

Dient in het licht van deze omstandigheden het minimum van 6 maand gevangenzitting geëischt voor de drie veroordeelingen voorzien door art. 25 der wet tot bescherming der maatschappij, niet herzien te worden?

Kan de anti-sociale neiging uit geen andere wetenschappelijke vaststellingen blijken? Moeten de categorieën van beroepsmisdadiger, landlopende misdrijfpleger, of specifieke overtreder, door de wet niet bepaald worden?

Laten wij inderdaad opmerken dat geen enkele der opgesloten, waarvan het strafregister onderzocht is geworden, 15 jaar noodig heeft gehad om de drie wanbedrijven te plegen. Roling (18) heeft trouwens, door een statistiek van de stad Amsterdam, aangetoond dat het middelmatig verloop tusschen elk wanbedrijf vermindert naarmate het aantal bedreven misdrijven toeneemt.

3° Een andere aanduiding kan nog van groot nut zijn — de wanbedrijven tegen eigendommen maken het grootste aantal der begane misdrijven uit. Hun belangrijkheid als uiting van de herhaling blijkt niet alleen uit cijfers, die ons door de instelling van Merxplas bezorgd zijn geworden (80 t.h. van de gevallen). Het is merkwaardig aan te teekenen dat dezelfde statistiek van Amsterdam een geëijk percent (78,3 %) (19) van economische delinquenten opgeeft. In Nederland en België is het verschijnsel onveranderlijk en het eigenaardig karakter ervan is onloochenbaar. Daaruit blijkt dat men dus gemakkelijk een proef van *wettelijke* classificering van herhalingsmisdadigers zou kunnen begenken, niet volgens hun psycho-physische kwalen, doch gesteund op den aard van hunne anti-sociale bedrijvigheid.

Wij wenschen aan te dringen op het feit dat wij het juridische onderscheid willen gesteund zien op een criterium van maatschappelijke schadelijkheid. Wij stellen de vraag: mag men het zelfde gevangenisregiem toepassen op de herhalingsmisdadigers van den diefstal, van het geweld of van den aanslag tegen de zeden? Zeer belangrijke overwegingen zijn dienaangaande door sommige schrijvers uitgedrukt geworden (20). Zij maken allen een onderscheid tusschen de actieve en de passieve herhaling, volgens den graad van wilskracht die door den recidi-

vist wordt betoond. Het gevangenisregime moet volstrekt verschillen: aan de actieve herhalingsmisdadigers moet een dwangregime worden opgelegd; terwijl men integendeel de passieve herhalingsmisdadigers zal opwekken tot het goede door hen bij te staan. Roling beweert dat het aperto-werk en het «probatie» systeem goed zijn voor degenen, die van een passieven en socialen aard zijn; maar dat voor de anderen, die van een teveel aan wilskracht blijk geven, 't strenge celregime zich opdringt (21). In het algemeen zouden de aanslagen tegen eigendommen bedreven worden door misdadigers van passieven gemoedsaard.

Wat er ook van zij, alles versterkt in ons de meening dat een rechterlijk- en gevangenisregime voor de herhalingsmisdadigers niet opgevat kan worden zonder eene postpenitentiaire inrichting. Zelfs wanneer we de opvattingen van Roling aannemen, zou deze inrichting voor bijzonderste taak hebben werk te bezorgen aan de herhalingsmisdadigers van passieven aard en toezicht te houden over het gedrag van deze met driftig karakter.

Het is een vorm van crimineele voorbehouding waarvan het belang niet meer onderschat zal worden, sinds de wet tot bescherming der maatschappij het bestaan *van de vrijwillige wederinterneeringen* aan het licht heeft gebracht. Voorzeker zal men voor de herhalingsmisdadigers, waarvoor het definitief uitgemaakt is dat ze zich niet kunnen aanpassen, de oprichting moeten overwegen van koloniën als die van Bolchevo, — met enkele verschillen natuurlijk —, maar waar zij voortdurend den bijstand zouden vinden, welken ze noodig hebben, opdat hunne bedrijvigheid nog nuttig zou kunnen zijn voor de maatschappij;

4° een laatste en belangrijke vraag dient gesteld: moet de opvatting van de herhaling, zooals ze door de artikelen 54 tot 57 van het Strafwetboek werd bepaald, behouden blijven? De positivistische en sociologische scholen hebben er hun bezwaren tegen aangevoerd. De wet tot bescherming van de maatschappij spreekt nu een oordeel uit dat ons van definitieven aard schijnt te zijn. Het traditioneel begrip van de herhaling dient verruimd te worden; de hedendaagsche herhalingsmisdadiger is vooral iemand die zich op onweerstaanbare wijze aan de misdadigheid overlevert. Al de beschouwingen van de klassieke school loopen dood tegen dit onbetwistbaar maatschappelijk verschijnsel. Wat geeft het voortaan, dat de vroegere straf van min of meer ernstigen aard zou geweest zijn, dat een maximum termijn zou verlopen zijn sedert de toepassing van de straf, dat de nieuwe strafzwaarder zou zijn? Het is onnoodig erbij stil te blijven staan, wanneer de schuldige een volhardende neiging vertoont en dat de straf als beteugelingsmiddel onmachtig blijkt.

Men zou zelfs in zekere mate de aanpassing kunnen overwegen van het traditionele begrip van den samenloop van misdrijven, aan dit nieuw beginsel van de herhaling, die nu in verband met de mentaliteit van den misdadiger moet worden opgevat. Wijst het plegen van talrijke wanbedrijven tegelijkertijd, soms van specifieke aard of bedreven met medewerking van herhalingsmisdadigers, niet op voldoende wijze, op den a-socialen aard van den beklagde? En wettigt dit feit niet, zoo geen verhooging van de straf, dan toch de toepassing van een veiligheidsmaatregel?

Laten wij hopen dat de Strafwet der toekomst aan de beschrijving der herhaling zal verzaken om zich vooral bezig te houden met de persoonlijkheid van den herhalingsmisdadiger. Naar onze meening, is dit het eenige middel om de penitentiare wetenschap vooruit te helpen. Het Wetboek van Strafrecht zal den gewoontemisdadiger afscheiden van de specifieke misdadigers, beroepsmisdadigers of landloopers; het zal het grootst mogelijk aantal dwang- of bijstandsmiddelen ter beschikking stellen van den rechter en zal hem de vrijheid laten, deze middelen gelijktijdig of trapsgewijze toe te passen.

(1) Revue de droit pénal et de criminologie van 1930, bl. 837-1019.

(2) Zie bijzonder reglement van het gesticht voor recidivisten te Merxplas.

(3) Zie de meening van Røling: De wetgevingen tegen de zoogenaamde beroeps- en gewoontemisdadigers, 1933, bl. 129: «Ook verdraagt een groot deel het niet voortdurend verdacht en opgejaagd te zijn; zij verlangen naar rust, en dat verlangen wordt te sterker naarmate de wilde haren er uit gaan.»

(4) Soms wordt het cellulaire regiem bij dag toegepast, als tuchtmaatregel of voor de gedetineerden die het vragen.

(5) De heer Procureur-Generaal Cornil herinnerde er aan in zijn openingsrede dat «de interneering hare rechtvaardiging slechts kan vinden in de stipte behoefte

der sociale verdediging en bijgevolg nauwkeurig moet begrensd worden tot hetgeen deze verdediging vergt.» c/Nr. 70, Revue Droit Pénal et Criminologie 1930, bl. 1056.

(6) Er bestaan soms onwettelijke huisgezinnen die, desnoods, als familiekring kunnen dienen, met het oog op de wederaanpassing. Doch deze toestanden kunnen, in feite, de hierboven aangehaalde gegevens niet wijzigen, rekening gehouden met de echtelingen, die werkelijk gescheiden leven.

(7) Twee tegenovergestelde strekkingen der strafbetuwing in S. U. (Paul Cornil, Revue de Droit Pénal et de Criminologie 1935, pr. 709.)

(8) Zie deszake de meening van enkele wetsdokers, aangehaald in de nota 13.

(9) Wij zullen voortaan dit algemeen begrip zoowel voor de wettelijke herhaling als voor de gewoonte-misdadigheid gebruiken.

(10) Voor de bepaling der feiten van denzelfden aard zie de belangwekkende definitie van het Italiaansch S.W.B. van 1930, in art. 101.

(11) Er dient nochtans opgemerkt, dat er zelden te gelijk meer dan 6 of 7 vertegenwoordigers van eenzelfde vak zijn.

(12) Hieromtrent de meening van Røling: «De wetgeving tegen de zoo genoemde beroeps- en gewoonte misdadigers 1933, blz. 128». Hij haalt de meening van Muller aan: «Biographisch aetiologisch onderzoek over recidive bij misdrijven tegen den eigendom», 1908, blz. 517 en 519.

(13) Røling. Loc. cit. geeft ons eenige belangrijke aanduidingen. Volgens verschillende auteurs zouden de recidivisten wezenlijk psychopathen zijn. Mezger schat hun aantal op 80 % (Die Reform des Strafrechts 1927 p. 488). Rudolf Michel waardeert ze op 83 % en Dr. Vervaeck brengt ze op 90 % (De la loi belge de Défense sociale, 1930, p. 17).

(14) Revue Droit pénal, 1930, 1055, bl. 67.

(15) Wij moeten nochtans opmerken dat het beheer der Strafkolonie met meer omzichtigheid zal gehandeld hebben, wanneer zij te beslissen had over de invrijheidstelling van een wegens misdrijf wedergeïnterneerd recidivist.

(16) Muller. Loc. cit. 1908, blz. 519.

(17) Die theorie der Sicherungsmittel. Berlijn 1914, blz. 47.

(18) Loc. cit. blz. 130.

(19) Røling. Loc. cit. blz. 132.

(20) Cfr. de opsomming die Røling ervan geeft. Loc. cit. blz. 131.

(21) Loc. cit. blz. 131, 132.

TABEL I

Recidivisten en gewoonte misdadigers in den loop der jaren 1932, 1933, 1934, 1935, geïnterneerd bij toepassing van hoofdstuk V der Wet van 9 April 1930

	1932	1933	1934	1935	Te samen	Opmerkingen
Geïnterneerden :	40	32	49	60	181	{ 89% minstens 3 ver- oordeelingen tot 6 maand gevang 11%
Gewoonte misdadigers :	37	28	45	51	161	
Recidivisten volgens het S. W. B.	3	4	4	9	20	
Tot een eminente strafveroordeelden	(2)	(3)	(2)	(2)	9	
	krijgsraad	krijgsraad	(moordpog.)	zwarte diefte		
Burgelijke stand :						
op het oog-						
blik der	Ongehuwd	19	29	35	108	60%
interneering	Gescheiden (wet.)	7	13	18	51	28,5%
	Gehuwd	2	6	7	22	11,5%
	(Weduvenaars)	(1)	(4)	(3)	(2)	(10)
Dus zonder familiekring :	39	30	45	55	169	94%

van 81 „ 90 „	—	—	—	—	—	—	—	—
van 91 „ 100 „	—	—	I	62 „	—	—	—	I
meer dan 100 „	—	—	I	56 „	—	—	—	I
De in het geheel gepleegde feiten	912		1054		1202		1381	4549
	of 23 misdrij- ven voor ieder re- cidivist		of 33 misdrij- ven voor ieder re- cidivist		of 24 misdrij- ven voor ieder re- cidivist		of 23 misdrij- ven voor ieder re- cidivist	

TABEL IV
Aard van de gepleegde misdrijven

MISDRIJVEN	1932	1933	1934	1935	Te samen	Opmerk.
I. Bijzondere herhaling veroordeeld wegens	op 40 re- cidivisten	op 32 re- cidivisten	op 49 re- cidivisten	op 60 re- cidivisten	op 181 re- cidivisten	
Groep A. { Diefte, heling, misbruik vertrouwen, oplich- ting, valsheid en gebruik bankbreuk	35	27	37	47	146	80 %
Inbegrepen de veroord. wegens gewelddaden en opstand veroordeeld wegens	(10)	(13)	(16)	(28)	(67)	(40 %)
Groep B. { Gewelddaden, vrijwill. dooding. opstand, smaad overheid verboden wapens	2	I	I	—	4	2 %
veroordeeld wegens						
Groep C. { Zedenschennis, Aanranding eerbaarheid verkrachting, enz.	—	I	I	3	5	2,5 %
II. Algemeene herhaling						
Groep A. B. C.	I	I	4	6	12	7 %
Groep A. B.	(10)	(13)	(16)	(28)	(67)	
Groep A. C.	2	I	6	3	12	7 %
Groep B. C.	—	I	—	I	2	1,5 %
III. Bijzondere factoren						
Wegens gewoonlijke dronkenschap veroordeelden	15	12	13	22	62	38 %
„ gewoonlijke landlooperij „	20	18	18	30	86	47 %
„ deserte „	9	6	13	7	35	20 %*

* Alle veroordeelden hebben geen militairen dienst afgelegd

TABEL V

Ouderdom der geïnterneerden op den datum van het vonnis dat hen ter beschikking van de regering stelde.

Ouderdom	1932	1933	1934	1935	Te samen	Opmerkingen
voor 21 jaar	—	—	—	—	—	
van 21 tot 25 jaar	2	2	7	5	16	9 %
van 26 tot 30 jaar	3	7	8	7	25	15 %
van 31 tot 35 jaar	8	4	6	16	34	20 %
van 36 tot 40 jaar	8	5	12	6	31	18 %
van 41 tot 45 jaar	10	2	4	9	25	15 %
van 46 tot 50 jaar	3	4	6	5	18	10 %
van 51 tot 55 jaar	5	4	2	6	17	9 %
van 56 tot 60 jaar	—	I	I	6	8	4,5 %
na 60 jaar	—	3	3	2	8	4,5 %

TABEL VI

Invrijheidstelling

VOORWAARDEN DER INVRIJHEIDSTELLING	1932	1933	1934	1935	Te Samen	Opmerk.
	40	32	49	60	181	
Geweigerd in vrijheid te worden gesteld	1	1	1	—	3	
Opsluiting in gesticht	2	2	2	—	6	
Hebben op 31-12-1935 van geen invrijheidstelling genoten.	—	1	26	60	—	
	---	---	---	---	---	
WERDEN OP PROEF VRIJ GESTELD :	37	28	20	—	85	
I. Zonder wederinterneering :	10	7	10	—	27	
II. Enkele wederinterneering :	10	13	9	—	32	
a) Vrijwillige	1 geval	4 gevallen	1 geval	—	—	
b) Ingevolge nieuw misdrijf	7 „	6 „	3 „	—	—	
c) Onttrokken voogdij.	2 „	3 „	1 „	—	—	
d) Wangedrag	—	—	4 „	—	—	
e) Andere reden	—	—	—	—	—	
III. Twee wederinterneeringen :	13	4	1	—	18	
a) Vrijwillige	16 gevallen	4 gevallen	1 geval	—	—	
b) Ingevolge nieuw misdrijf	3 „	1 „	—	—	—	
c) Onttrokken voogdij	5 „	2 „	—	—	—	
d) Wangedrag	2 „	1 „	1 „	—	—	
e) Andere reden	—	—	—	—	—	
IV. Drie wederinterneeringen :	4	4	—	—	8	
a) Vrijwillig	8 gevallen	6 gevallen	—	—	—	
b) Ingevolge nieuw misdrijf	—	1 „	—	—	—	
c) Onttrokken voogdij	3 „	—	—	—	—	
d) Wangedrag	—	3 „	—	—	—	
e) Andere reden	1 „	2 „	—	—	—	
V. Onderzoek aangaande de vrijwillige wederinterneeringen :						
Weder interneeringen :	25	14	2	—	41	
voor 15 dagen	9 gevallen	8 gevallen	2 gevallen	—	19 gevallen	
na hoogstens 1 maand	3 „	3 „	—	—	6 „	
„ „ 2 „	7 „	—	—	—	7 „	
„ „ 3 „	1 „	—	—	—	1 „	
„ „ 4 „	—	1 „	—	—	1 „	
„ „ 5 „	2 „	—	—	—	2 „	
„ „ 6 „	2 „	—	—	—	2 „	
„ „ 7 „	—	2 „	—	—	2 „	
„ „ 8 „	—	—	—	—	—	
„ „ 9 „	—	—	—	—	—	
„ „ 10 „	1 „	—	—	—	1 „	
„ „ 11 „	—	—	—	—	—	
„ „ 12 „	—	—	—	—	—	
na meer dan 1 jaar	—	—	—	—	—	

B. Afdeling Burgerlijk Recht

Voorzitter Prof. Mr E. VAN DIEVOET

I. Preadvies van Prof. Mr G. LAMMERTYN, hoogleeraar te Gent.

Het geheim testament, en het bij een notaris in bewaring gegeven eigenhandig testament van Nederlanders in België (I)

Terwijl de artikels 987 en 988 van het Nederlandsch burgerlijk wetboek de pleegvormen beschrijven met inachtneming derwelke een geldig geheim testament kan gemaakt worden, bepaalt artikel 979 betreffende den eigenhandigen uitersten wil dat deze « moet met de hand des erflaters geheel geschreven en geteekend zijn » en dat « dezelve moet door den erflater bij eenen notaris in bewaring worden gesteld »; verder duidt deze bepaling de formaliteiten aan, die de notaris moet in acht nemen bij het verlijden der akte van bewaargeving. Het aldus in bewaring gegeven olographisch testament heeft, naar luidt van artikel 980, « dezelfde kracht als een bij openbare akte gemaakte uiterste wil, en wordt gerekend gemaakt te zijn op den dag der akte van bewaargeving, zonder aanzien der dagteekening, welke zich in den uitersten wil zelve mocht bevinden. »

Gesteld dat een Nederlander, die zich in België bevindt, alhier een geheim testament maakt of een eigenhandig testament, dat hij bij een Belgischen notaris in bewaring geeft, zouden deze uiterste wilsbeschikkingen in *Nederland* als rechtsgeldig worden erkend, of zouden zij integendeel van onwaarde zijn omdat zij niet werden opgemaakt « bij authentieke akte », zooals artikel 992 van het Nederlandsch burgerlijk wetboek dit vereischt?

Deze vraag heeft van oudsher in *Nederland* tot betwisting aanleiding gegeven. Evenwel werd vrij algemeen aangenomen, dat de geheime en de bij een vreemden notaris in bewaring gegeven olographische testamente niet beantwoordden aan het vereichte van artikel 992. Te dezer zake schrijft Diephuis o.m. het volgende: « Een door den beschikker eigenhandig geschreven stuk nu is zeer zeker geen authentieke akte. Het zal door de bewaargeving, waarvan de notaris eene akte opmaakt, een testament worden; maar deze akte is zelve het testament niet, zij is slechts het onmisbaar bewijsmiddel voor de handeling, die, aldus geconstateerd, het eigenhandig geschreven stuk tot een testament zal bevorderen... En zoo is door artikel 992 ook uitgesloten het geheim testament, dat mede geen testament bij authentieke akte is, en het ook niet wordt door de akte van superscriptie, in artikel 987 voorgeschreven. » (Het Nederlandsch burgerlijk recht,

VIII, 2 dr., bl. 229 en v.) In denzelfden zin besluit Kosters: « Dus voldoet het stuk, ook na bewaargeving bij eenen vreemden notaris, volgens ons recht niet aan den eisch der authenticiteit. » (Het internationaal burgerlijk recht in *Nederland*, bl. 644 en 645 met talrijke verwijzingen.) Zie ook Asser-Meijers *Erfrecht*, 2 dr., bl. 204; Kluyskens, *De Schenkingen en Testamenten*, bl. 280; Vandevorst, *Rev. prat. Not.* 1935, 609.

Deze algemeen heerschende opvatting werd echter prijs gegeven door den Hoogen Raad, die in zijn arrest van 6 Januari 1927 de geldigheid aannam van een eigenhandig testament, door een Nederlander in *Zwitserland* opgesteld en daar bij een notaris in bewaring gegeven. (*Weekblad van het Recht*, 1927, nr. 11623.)

De rechtbank te Amsterdam had beslist, dat het testament nietig was en van onwaarde. In hooger beroep echter sprak het Hof zich uit voor de geldigheid, zienswijze waarbij de Hooge Raad zich aansloot, spijs de tegenstrijdige conclusie van Procureur-Generaal Noyon.

Op het groot belang dezer kentering te wijzen, zal wel overbodig zijn en toch schijnt zij in België aan de aandacht ontsnapt te zijn. Zoo lezen wij in het verslag van notaris Keyzer, uitgebracht in de Vlaamsche afdeling van het laatste Congres der Belgische Notarissen: « Terwijl in *Holland* het olographisch testament wordt erkend, mits het bij notaris worde gedeponereerd, wordt het in het buitenland eenvoudig verboden. » (Hoe kan een Nederlander in België geldig beschikken voor na zijn dood. *Congrès des Notaires de Belgique*, Bruxelles, 20, 21 et 22 juin 1935. *Procès-verbaux*. Bruxelles. Bruylant, 1935.) Daarom lijkt het ons gewenscht hierna de beweegredenen te laten volgen, waarmede de Hooge Raad zijn gewichtige beslissing heeft omkleed.

« dat het Nederlandsch recht kent drie vormen van uiterste willen, in artikel 978 B. W. opgesomd, die alle drie dezelfde kracht hebben, zooals ten aanzien van olographische uiterste willen in artikel 980 uitdrukkelijk is bepaald en daarnaast voor de meer vormelijke geheime of gesloten testamente niet meer behoefde te worden gezegd;

» dat er voorzeker geene enkele, deugdelijke re-

den denkbaar is waarom de wetgever met betrekking tot door Nederlanders in een vreemd land te maken uiterste willen niet met elk van deze, voor hem dezelfde kracht hebbende vormen genoegen zoude hebben willen nemen, maar in artikel 992 B. W. eene bepaling zoude hebben gemaakt, die twee van deze vormen uitsluit en slechts uiterste willen toeliet, die ten overstaan van eenigen openbaren ambtenaar worden verleden;

» dat de wetgever dit dan ook niet heeft gedaan en hij in laatstgenoemd wetsartikel, sprekende van het maken van een uitersten wil bij authentieke akte, daarmede kennelijk bedoelt de totstandbrenging van een uitersten wil onder medewerking van een openbaren ambtenaar, hetzij de uiterste wil te diens overstaan wordt verleden, hetzij diens ministerie wordt ingeroepen bij het maken van een olografisch of geheim testament;

» dat dit blijkt het onmiddellijk aan artikel 992 voorafgaand artikel, waaruit niet anders valt te lezen dan dat tot het maken van een uitersten wil bij olografische akte of bij geheime of geslotene beschikking ook het opmaken van de akte van bewaargeving of van de akte van superscriptie behoort;

» dat van den beginne af dit ook zoo is ingezien, immers artikel 992 is tot stand gekomen nadat van de zijde der Regeering was betoogd, zulks bij gelegenheid van een voorstel in eenige sectiën om aan den Nederlander, die zich buitenlands bevindt, vrij te laten een behoorlijk in bewaring gegeven olografisch testament te maken, dat dit bij het artikel geenszins verboden was, althans niet bij den nieuwen tekst « bij authentieke akte », die den oorspronkelijken « bij openbare akte » had vervangen en nadat het lid der Tweede Kamer van Crombrughe bij die opvatting zich had aangesloten;

» dat dan ook het Hof in het bestreden arrest aan artikel 992 B. W. de juiste uitlegging heeft gegeven en het, waar vaststaat, dat de inbewaringstelling van de olografische uiterste wilsbeschikking bij authentieke akte met inachtneming van de formaliteiten voor zoodanige akte van bewaargeving gebruikelijk in het land, waar deze akte verleden was, is geschied, geenerlei onderzoek, als aan het slot van het middel bedoeld, had in te stellen;

» dat dus het middel is ongegrond;

» Verwerpt het beroep. »

Nu blijft echter nog de vraag te beantwoorden of de besproken testamenten ook *in België* uitwerking zouden hebben.

Voor het geheim testament kan er geen moeilijkheid bestaan, aangezien de pleegvormen voor het onderhandsch stuk in Nederland en België dezelfde zijn landswet en niet met deze van de plaatselijke worden volgens de voorschriften van de Belgische wet.

Het eigenhandig testament daarentegen, dat een Nederlander hier bij een notaris in bewaring stelt, zal niet altijd voldoen aan al de vereischten van artikel 970 van ons burgerlijk wetboek, aangezien het niet gedagteekend moet zijn. Zou in dergelijk geval deze uiterste wil toch geldig zijn in België?

Vroeger werd algemeen aangenomen, dat het testament door een vreemdeling gemaakt, met inachtneming van de pleegvormen voorgeschreven door zijn landwet en niet met deze van de plaatselijke wet, ongeldig was. (Beroepshof Brussel, 13 Febr. 1889, II, 170; Maton. Dictionnaire V^o Testament de l'étranger en Belgique n° 8.) Deze solutie vloede redelijker wijze voor uit de heerschende meening, dat de regel « Locus regit actum » gebiedend was. (Zie hierover vooral Rolin, Principes de droit international privé, I, nr. 216, 217, 218.)

Naderhand echter heeft de zienswijze ingang gevonden, dat het beginsel « Locus regit actum » niet gebiedend maar facultatief is: de vreemdeling mag dus, voor de vormgeldigheid zijner handeling, zich voegen naar de voorschriften van het land waar hij zich bevindt, maar hij is daartoe niet verplicht.

In het Fransch internationaal privaatrecht kwam deze gedachtenkentering tot uiting in de bekende zaak Gesling. Bij arrest van 20 Juli 1909 (Clunet, 1909, 1097 en Rev. prat. Not. 1910, 606) deed het Hof van Verbreking een arrest te niet van het Hof van Beroep te Orléans, hetwelk de ongeldigheid uitgesproken had van een testament, door een Engelschman in Frankrijk gemaakt in den Engelschen vorm. (Zie opgave van rechtspraak Répertoire de droit international, X, V^o Testament N° 79, en Traité pratique de droit civil français, Planiol-Ripert, V, Donations et Testaments, bl. 615, N. 586.) Bij deze nieuwe zienswijze sloot ook de rechtsleer zich aan. (Pillet et Niboyet, Manuel de droit international privé, bl. 496, N. 401 en v.; Weiss, Manuel de droit international privé, 8 dr., blz. 583; Lerebours-Pigeonnière, Précis de droit international privé, 2 dr., bl. 249, N. 246.)

In het Belgisch internationaal privaatrecht werd ook het facultatief karakter aangenomen van het principe « Locus regit actum ». (Vauthier, Sens et Applications de la règle Locus regit actum, bl. 49 en v.; Pouillet, Manuel de droit international privé belge, 2 dr., bl. 620, n. 478 en artikel in Rev. prat. Not., 1928, bl. 163; Kluyskens, De Schenkingen en Testamenten, bl. 280; Vandevorst, Rev. prat. Not. 1935, 609; Rép. prat. du droit belge, II, V^o Conflit de loi n. 31; Beroepshof Brussel, 16 Juni 1926, Rev. prat. Not. 1928, 46.)

Wij moeten dus besluiten, dat het testament van een Nederlander, door hem geheel geschreven en onderteekend en bij een Belgischen notaris in bewaring gegeven, ook hier in België als rechtsgeldig dient beschouwd te worden; vreemdelingen mogen

immers hun uitersten wil maken met inachtneming van de voorschriften, zoowel van hun landswet als van de Belgische wet.

Prof. G. LAMMERTIJN.
Gent.

P. S. — In een volgende bijdrage zal het eigenhandig testament van Belgen in Nederland behandeld worden.

(1) Zie Rechtskundig Weekblad, 5 April 1936.

II. Preadvies van Prof. Mr VANDEPUTTE, hoogleeraar te Leuven.

Faillissement en Schuldvergelijking

Er bestaan, zooals iedereen weet, drie soorten van schuldvergelijkingen: de wettelijke schuldvergelijking, de gerechtelijke schuldvergelijking, de schuldvergelijking bij overeenkomst. De eerste geschiedt van rechtswege zoodra twee personen tegenover elkander een effen en opeischbare schuldvordering bezitten, bestaande uit een geldsom of uit vervangbare zaken van de zelfde soort. De gerechtelijke schuldvergelijking kan door de rechtbank uitgesproken worden wanneer een of beide schuldverordeningen niet effen zijn, zoodat de wettelijke schuldvergelijking onmogelijk is.

Ten slotte kunnen partijen altijd hun wederzijdsche schuldverordeningen compenseeren zelfs wanneer verschillende vereischten voor de wettelijke schuldvergelijking ontbreken. Deze handeling noemt men een schuldvergelijking bij overeenkomst.

In hoeverre is schuldvergelijking mogelijk wanneer een van partijen in faillissement wordt verklaard? Zoo de wettelijke schuldvergelijking voor het faillissement heeft plaats gegrepen, blijft zij definitief bestaan: De beide schulden zijn teniet gegaan ten beloope van het geringste bedrag. Dat de schuldvergelijking is ingetreden na den datum der staking van betalingen, is zonder belang.

Ook de gerechtelijke schuldvergelijking wordt niet gewijzigd door het naderhand uitgesproken faillissement van een der wederzijdsche schuldeischers. De schuldvergelijking bij overeenkomst integendeel is nietig wanneer zij na den datum der staking van betalingen voorvalt of tijdens de 10 dagen die dezen datum voorafgaan. (art. 445 faillissementswet).

Na de faillietverklaring is geen schuldvergelijking meer mogelijk, omdat voortaan iedere betaling uitgesloten is. De schuldeischers zullen slechts een zeker percentage van hun schuldverordening innen, in zooverre de curator, na de likwidatie tot een verdeling kan overgaan met het voorhanden zijnde actief. De schulden integendeel die de schuldeischers zelf bezitten tegenover het faillissement moeten zij voorafgaandelijk in handen van den curator volledig uitbetalen. Deze regeling geldt voor om 't even welke schuldvergelijking: na de faillietverklaring grijpen niet alleen de gerechtelijke of contractueele

schuldvergelijking geen plaats meer maar kan ook de wettelijke schuldvergelijking niet meer ingeroepen worden.

Bij voorbeeld: Primus heeft op Secundus krachtens een verkoop een onmiddellijk opeischbare schuldverordening van 10.000 fr. Secundus bezit op Primus hoofdens een leening een schuldverordening die slechts binnen 2 jaar moet betaald worden. Vooralsnog kan geen wettelijke schuldvergelijking intreden. Doch Primus wordt in failliet verklaard. Door het feit zelf vervalt de termijn dien hij genoot en wordt zijn schuld opeischbaar. Alle vereischten voor de wettelijke schuldvergelijking zijn nu vervuld. Nochtans zal deze niet plaats grijpen omdat het faillissement van Primus de schuldvergelijking belet.

Er wordt evenwel een uitzondering gemaakt. Wanneer, zoo heet het, de wederzijdsche schuldverordeningen uit een zelfde oorzaak voortspruiten, is schuldvergelijking nog mogelijk. Deze schuldvergelijking na faillietverklaring kan, zegt men nog, zowel gerechtelijk als wettelijk zijn. Laat ons dadelijk opmerken dat geen enkele tekst uitdrukkelijk een dergelijke regeling bevat. Integendeel druist deze opvatting in tegen de algemeene bewoordingen van artikel 561 volgens dewelke de verdeling van het actief tusschen alle gewone schuldeischers pondspondsgewijze moet geschieden. Indien een schuldeischer de schuldvergelijking mag inroepen, dan is hij eigenlijk bevoorrecht. Zijn schuldverordening wordt betaald vóór die der andere schuldeischers bij middel van het bedrag dat hij zelf aan het faillissement verschuldigd is. De uitzondering zou gelden, volgens men beweert, telkens de wederzijdsche schuldverordeningen uit een zelfde oorzaak voortspruiten. Het woord oorzaak heeft op juridisch gebied verschillende beteekenissen die slechts dit gemeens hebben dat zij alle even slecht omlijnd zijn. Blijkbaar wordt hier de beteekenis bedoeld die aan het woord oorzaak gegeven wordt in de artikelen 23 en 25 der wet van 1876 nopens de bevoegdheid. De oorzaak is de titel, de juridische grondslag waarop de schuldverordening berust. Er zijn, aldus begrepen, twee soorten van oorzaken namelijk de rechtshandelingen (vooral de contracten) en de materieele

feiten. Uit beide bronnen kunnen inderdaad schuld-vorderingen ontstaan.

Wij handelen eerst over de materiele feiten als oorzaak van schuldvorderingen. Kan men beweren dat wanneer twee wederzijdsche schuldvorderingen voor Primus en Secundus uit een zelfde materiele feit voortspruiten, de schuldvergelijking tusschen die schuldvorderingen zal plaats grijpen, niettegenstaande het faillissement van Primus of van Secundus? Wij meenen het niet. Een eensgezinde rechtspraak beslist sinds lang dat wanneer verschillende personen hun rechtsvorderingen laten berusten op een zelfde misdrijf of oneigenlijk misdrijf (materiele feiten), de door ieder van hen gevorderde bedragen niet worden samengevoegd voor de vaststelling van de bevoegdheid en van den aanleg. Hun respectieve vorderingen worden afzonderlijk beschouwd. Iedere vordering heeft haar eigen grondslag, haar eigen oorzaak, namelijk de schade die voortspruit uit het misdrijf of uit het oneigenlijk misdrijf. Zoo ook voor wat betreft de wederzijdsche schuldvorderingen die twee personen op elkander kunnen hebben hoofdens een materiele feit, b.v. ten gevolge van een ongeval. Zoo na het ongeval een der aanrijders in faillissement wordt verklaard, bestaat er geen enkel reden om door gerechtelijke schuldvergelijking de schuldvordering van den gefailleerde te compenseeren met zijn eigen schuld.

Dat twee personen ten gevolge van een zelfde rechtshandeling (tweede soort van oorzaken) wederkeerig op elkander een schuldvordering behouden, kan natuurlijk dikwijls gebeuren. De gestelde rechtshandeling zal gewoonlijk een overeenkomst zijn en meer bepaaldelijk een wederkeerige overeenkomst. Wij geven enkele voorbeelden. Een huurder is vervallen huishuur verschuldigd terwijl hij anderzijds zelf aanspraak maakt op een zeker bedrag ten titel van schadevergoeding wegens genotsvermindering. Een koper die den koopprijs nog niet betaald heeft, meent recht te hebben op schadevergoeding wegens vertraging bij de levering. Een lasthebber die voor den lastgever geldsommen heeft ontvangen, verlangt betaling te bekomen van zijn loon. Een aannemer vraagt voor uitgevoerde werken, betaling van den aannemingsprijs terwijl de tegenpartij een schuldvordering beweert te hebben wegens slecht afgeleverd werk of wegens vertraging in de uitvoering.

Wat gebeurt er, zoo een van partijen in faillissement wordt verklaard? Zal de tegenpartij haar prestatie volledig moeten uitvoeren, terwijl zij voor de betaling van haar eigen schuldvordering, de verdeling van den curator zal moeten afwachten?

Men roept de billijkheid in om de compensatie tusschen de wederzijdsche schuldvorderingen te rechtvaardigen. Wij meenen dat het zeer gevaarlijk

is de billijkheid als argument voor te brengen in faillissementsaangelegenheden. Het is toch al te duidelijk dat in geval van faillissement sommige personen verliezen zullen ondergaan die ze niet hebben verdiend. Trouwens, zoo schuldvergelijking zich opdringt voor schulden voortspuitende uit een zelfde overeenkomst omdat zulks billijk is, dan zou een zelfde rechtvaardigheidsgevoel de compensatie moeten dulden tusschen schulden die niet uit een zelfde contract voortvloeien. Deze laatste regeling wordt evenwel door iedereen verworpen.

Ten voordeele der compensatie brengt men een ander argument in. Men zegt dat de overeenkomst een geheel uitmaakt en dat dienvolgens, zoowel in geval van faillissement als buiten dat geval, een verrekening moet plaats grijpen om vast te stellen wat een van partijen verschuldigd blijft. Ook deze bewering berust op geen enkelen tekst. Artikel 1220 van het burgerlijk wetboek verklaart wel dat een verbintenis als een ondeelbaar iets moet worden beschouwd doch daaruit spruit geenszins voort dat ook een overeenkomst een ondeelbaar geheel uitmaakt. In wederkeerige overeenkomsten zijn partijen aan elkander een prestatie verschuldigd waarvan zij kunnen eischen dat zij niet met deelen zou worden uitgevoerd. Alle teksten die betrekking hebben op het onderling verband dezer twee prestaties in geval van faillissement, verzetten zich eerder tegen iedere wettelijke of gerechtelijke compensatie, alhoewel zij de kwestie toch niet uitdrukkelijk regelen.

Zoo verklaart namelijk artikel 546 der faillissementswet dat de ontbindende vordering niet meer kan ingesteld worden na de faillietverklaring. De partij die in een wederkeerig contract haar prestatie heeft uitgevoerd, kan slechts een schuldvordering indienen bij den curator voor de tegenprestatie die niet werd uitgevoerd door de in faillissement verklaarde tegenpartij.

De artikelen 568, 569 en 570 der faillissementswet behandelen een bepaald geval van wederkeerig contract dat door geen van partijen werd uitgevoerd, zoodat zij beide tegenover elkander een schuldvordering bezitten strekkende tot uitvoering van de beloofde prestatie. De wet verklaart namelijk dat de verkoper de waren mag weerhouden of revindiceeren die hij verkocht heeft aan den gefailleerde, zoolang de levering niet is geschied. De verkoper geniet dus een retentierecht. Hij mag weigeren te leveren zoolang de tegenpartij niet betaalt. Er is hier eigenlijk geen kwestie meer van schuldvergelijking maar eerder van de uitoefening van het jus retentionis. Uitdrukkelijk verleent de wet het retentierecht alleen aan den verkoper. Zou men daaruit niet moeten afleiden dat wie schuldeischer is wegens een andere overeenkomst geen jus retentionis bezit. Het toepassingsgebied van teksten van

dwingend aard uit de faillissementswet mag niet door analogie worden uitgebreid en het jus retentionis is toch een uitzondering op het principie van artikel 561 volgens hetwelk de schuldvorderingen pondspondsgewijze door den curator worden uitbetaald.

En nochtans, spijs het gemis aan teksten, schijnt het jus retentionis voor alle contracten, zelfs in geval van faillissement te mogen worden ingeroepen. Het Hof van Verbreking heeft zulks aangenomen in een recent arrest, 7 Nov. 1935 Belg. Jud. 1936, col. 17) Het jus retentionis — daarover is iedereen het eens — is slechts een uiting van de exceptio non adimpleti contractus. Wie een retentierecht uitoefent, zegt: « ik zal de zaak die ik U verschuldigd ben slechts teruggeven wanneer U mijn eigen schuldvordering vereffent ». Met andere woorden, hij weigert zijn eigen prestatie uit te voeren (teruggave) zoolang de tegenpartij niet presteert. Deze houding beantwoordt wel aan het inroepen van een exceptio non adimpleti contractus. Wanneer het Hof van Verbreking het jus retentionis laat uitoefenen tegenover een faillissement dan moet het dus ook de exceptio non adimpleti contractus laten inroepen.

Zoo de wederkeerige prestaties uit geldsommen bestaan, dan zal de uitoefening van de exceptio non adimpleti contractus practisch neerkomen op een schuldvergelijking. Inderdaad de persoon die krachtens een zelfde overeenkomst te gelijker tijd schuldeischer en schuldenaar van een faillissement is, zal beweren dat hij zijn schuld maar betaalt indien de tegenpartij (de gefaalde) haar eigen schuld betaalt. Daar de gefaalde zijn schulden heelemaal niet of slechts gedeeltelijk vereffent, zal ook de tegenpartij het zelfde doen. (Natuurlijk in de veronderstelling dat beide schulden het zelfde bedrag belopen. Zoo de gefaalde meer betalen dan ontvangen moet, dan zal de tegenpartij voor het verschil een schuldvor-

dering indienen bij den curator. Indien integendeel de gefaalde meer ontvangen moet, dan zal de tegenpartij het verschil in handen van den curator storren).

Om deze zienswijze te staven, heeft het Hof van Verbreking alleen deze motieven laten gelden:

« Attendu que lorsque comme dans l'espèce les contractants se sont obligés réciproquement l'un envers l'autre, l'une obligation est la cause de l'autre et toutes deux doivent être remplies simultanément.

Attendu que chacune des parties ne peut donc réclamer l'exécution de l'obligation de l'autre qu'à la condition d'offrir d'exécuter la sienne propre.

Que si elle ne le fait pas, l'autre est en droit de refuser d'accomplir sa prestation. »

Er wordt dus eens te meer, waar een leemte bestaat in de teksten, beroep gemaakt op de geheimzinnige en verward theorie van de oorzaak. De tegenpartij van de gefaalde hoeft haar prestatie niet uit te voeren, schijnt het Hof te zeggen, omdat bij gemis aan uitvoering van de prestatie verschuldigd door den gefaalde, de tegenprestatie geen oorzaak meer heeft. Wij willen hier geen onderzoek instellen betreffende de waarde der theorie van de oorzaak. Wij stellen alleen vast dat het begrip van de oorzaak en de grondslag der exceptio non adimpleti contractus in het arrest zeer onnauwkeurig worden omlijnd: is de verbintenis van de eene partij de oorzaak der verbintenis van de andere partij? Of is de uitvoering der eene prestatie de oorzaak der verplichting tot de tegenprestatie? Zoo de eerste hypothese de juiste is — wat over 't algemeen wordt betoogd — hoe kan dan nog beroep worden gemaakt op de theorie van de oorzaak? Door het feit zelf dat beide partijen een verbintenis hebben aangegaan, hebben die twee verbintenissen een voldoende oorzaak, zonder verder onderzoek betreffende de uitvoering dezer verbintenissen.

Gezamenlijke Afdeeling

Onderwerp : Invloed van de crisis op het Privaatrecht.

Samenvatting van het preadvies uit te brengen door Prof. Mr J. VAN HOUTTE,
hoogleraar te Luik.

De vrijheid van den Handel en het Economisch Recht.

INLEIDING

1) Het Burgerlijk Wetboek en de vrijheid van den handel.

a) Het verbintenissenrecht berust op het grondbeginsel van de autonomie der partijen.

Een beperking : de partijen mogen niet afwijken van de wetten waarbij de openbare orde en de goede zeden betrokken zijn (art. 6).

Veranderlijkheid van het begrip « openbare orde » : Bij den aanvang van de XIXe eeuw worden beschouwd als voorschriften van dwingend recht : de

wetsbepalingen omtrent de familie, den staat en de bevoegdheid van de personen, den onroerenden eigendom, en — wat het verbintenissenrecht betreft: de regelen die voorgeschreven worden in het belang van derden en schuldeischers. Verder mogen geen overeenkomsten inbreuk maken op het principe van de vrijheid van handel, arbeid en nijverheid.

b) Historische uitleg: Reactie tegen het Oud Regiem. Vrijheidsgedachte - Afschaffing van gilden en corporaties (1791).

II) Ontwikkeling van het Belgisch recht, inzonderheid het privaatrecht, sedert 1804.

Drie perioden zijn te onderscheiden :

a) *Periode van het sociaal-economisch liberalisme*. 1804-1880.

Kenmerken van de wetgeving :

1. Aantal wetten per jaar : gering.
2. Voorwerp : Maatregelen van algemeen bestuur (benevens wetten met een meer uitgesproken politiek karakter, in de periode 1845-1880). In het privaatrecht : groote organieke wetten (Faillissement, Hypotheken, Handelsvennootschappen).

Voorschriften van openbare orde in die wetten hebben in 't algemeen betrekking op de bescherming van de rechten van derden en schuldeischers.

b) *Periode van het sociaal recht*. Tot stand komen van de sociale wetgeving : 1880-1914. Onlusten in 1886.

Kenmerken van de wetgeving :

1. Aantal wetten per jaar : neemt toe.
2. Voorwerp : naast wetten met hetzelfde voorwerp als die uit de vorige periode worden nu ook wetten uitgevaardigd met het bijzonder doel de economisch-zwakke standen van de bevolking te beschermen.

Voorschriften van dwingend recht in die wetten hebben als doel de bescherming, niet alleen van derden, maar ook van een van de partijen (b.v.d. werknemer in arbeidscontract).

c) *Periode van het economisch recht*. 1914...

Wereldoorlog - Economisch nationalisme - Wereldcrisis.

Kenmerken van de wetgeving :

1. Aantal wetten per jaar : stijgt geweldig hoog.
2. Voorwerp : Gedurige tusschenkomst van den wetgever om de contracten te wijzigen en om de partijen bepaalde voorwaarden op te dringen, niet alleen in het belang van de zwakkere standen van de bevolking (zooals in de vorige periode), maar ook als gevolg van de gevoerde economische politiek. Streven naar reglementeering van handel en nijverheid, onder toezicht — misschien zelfs : onder leiding — van den staat.

HET ECONOMISCH RECHT

I) *Definitie* : Gezamenlijke rechtsvoorschriften

waarbij de vrijheid van den handel alsook de autonomie der partijen in de contracten wordt beperkt met het bijzonder doel 's lands economie in een bepaalde richting te oriënteren.

II) *Inhoud* :

(Opmerking : De staat beschikt ook over andere middelen om de economie te beïnvloeden : handelsverdragen, fiskale politiek, uitbreiding van het krediet, enz.) Geleide economie, ook toezicht over de economische ontwikkeling van het land, gaan niet zonder invoering van nieuwe rechtsregelen en beperking van de contracteële vrijheid.)

Laat ons onderscheiden het tot stand komen van het economisch recht :

- in de wetgeving
- in de rechtspraak.

A. Wetgeving.

Ontelbare wetten en besluiten uit de naoorlogsche periode zijn economisch recht. Zij hooren thuis, deels in het privaatrecht, deels in het publiek- en bestuurlijk recht.

Naar hun *voorwerp* kunnen die rechtsvoorschriften ingedeeld worden als volgt :

I) *Regeling van het contract*.

Herhaalde malen is de wetgever tusschengekomen om de overeenkomsten van particulieren te regelen ter wille van den economischen toestand.

a) Maatregelen uit den oorlogstijd : moratorium, uitstel van betaling, enz.

b) Huurcontract. Huishuurwetten. Hervormingen op het gebied van verhuring van handelshuizen (W. 30 Mei 1931) en landelijke eigendommen (W. 7 Maart 1929). Hernieuwing en verbreking van handelsovereenkomsten.

c) Geldleening. Maatregelen genomen in het belang van hypothecaire schuldenaren. Moratorium. Verlaging van den rentevoet. Vervroegde terugbetaling van geldleeningen. Strijd tegen woeker.

d) Gecontroleerd beheer *contra* faillissement.

e) Goudclausule. Maatregelen genomen in verband met de muntontwaardiging. Besluitwet 11 April 1935.

f) Toezicht over den handel met het buitenland. *Clearing* systeem.

enz....

2) *Regeling van handel, landbouw en nijverheid*.

Ook vroeger oefende de staat toezicht uit over handel en nijverheid (de zgn. «politie van den handel») maar niet zooals nu met een uitgesproken *economische* bedoeling.

(Opmerking : Dat de moderne reglementeering van handel en nijverheid als hoofddoel heeft staats-toezicht over 's lands economie, sluit niet uit dat ook andere resultaten met die reglementeering worden bereikt, b.v. bescherming van kleine spaarders, enz...)

a) Nieuwe regeling van de handelsbeurzen en van het beroep van wisselagent. Regeling van de bankbedrijvigheid (Zie bovenstaande opmerking).

b) Verscherping van de maatregelen tegen oneerlijke mededinging. Regeling en beperking van den verkoop met premiën. Reglementeering van den leurhandel.

c) Regeling van den handel in bepaalde producten (Zie ook opmerking hierboven).

X d) (Zeer belangrijk) « Economische reglementeering van de voortbrenging en de verdeeling ».

1. Voor bepaalde bedrijven : mijnindustrie, hotelwezen, transportondernemingen.

2. Besluitwet nr 62 (13 Januari 1935). Oprichting van den Raad voor Economische Geschillen. Terugkeer naar het corporatief stelsel ?

B. Rechtspraak.

Het aandeel van de rechtspraak in het opbouwen van het economisch recht zal wel gering blijken in vergelijking met dat van den wetgever. Onze rechtspreekende colleges blijven, in 't algemeen, gehecht aan de traditioneele begrippen : vrijheid van den handel en autonomie der partijen. Vbd. : Houding van de rechtspraak tegenover trusts en kartellen,

overeenkomsten houdende vaststelling van verplichte minima-prijzen, enz.

BESLUIT

I) Hoe is het ontstaan van het economisch recht historisch uit te leggen ?

A. Verre oorzaken :

1. Democratische geest ? (Ripert)

2. Historisch rythme. Rijen en dalen van den slinger : na een tijdperk van liberalisme komt een periode van gebondenheid en reglementeering (ook op andere gebieden dan het economische).

B. Onmiddellijke oorzaak :

wereldoorlog en wereldcrisis. De meest diepgaande hervormingen worden nu voorgesteld als noodmaatregelen : de regeering en het parlement zijn trouwens meestal opgetreden op aanvraag van nijveraars, handelaars en landbouwers (tegenstanders, in gewone omstandigheden, van iedere beperking van de vrijheid van den handel).

II) Crisiswetten en economisch recht.

Wat zal er overblijven van het economisch recht, als de crisisjaren eenmaal voorbij zijn ? Of begint werkelijk een nieuwe periode in de rechtsgeschiedenis ?

RECHTSPRAAK

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

12 Februari 1936.

Voorzitter : M. Byvoet.

Rechters : MM. van Soest en Goffinet.

HYPOTHEEK. — BETALING AAN TUSSCHEN-PERSOON HOOFDELIJK MEDESCHULDENAAR EN GELAST ER OVER TE WAKEN DAT DE HOOFDSCHULDENAAR ZIJN VERBINTENISSEN STIPT ZOU VERVULLEN DOCH MET VERBOD KWIJTING TE GEVEN NAMENS DEN SCHULDEISCHER. — ONGELDIGHEID.

Wanneer een tussenpersoon zich hoofdelijk medeschuldenaar heeft verklaard en gelast werd er over te waken dat de hoofdschuldenaar stipt zijn verplichtingen zou nakomen, met uitdrukkelijke bepaling nochtans dat enkel de kwijting van de hand van den schuldeischer ontlasting kan geven, is de hoofdschuldenaar van zijn schuld niet bevrijd indien hij de ontleende som aan den tussenpersoon terugbetaald heeft volgens een afzonderlijke overeenkomst aangegaan tussen deze laatsten.

Van Winkel t/ Brouwers.

Overwegende dat aanlegger, volgens akte verleden voor Mter Croonenberghs, notaris, te Overpelt, den 1 Juli 1931, van verweerder Brouwers, een kapitaal

van 30.000 fr. ontleende, terugbetaalbaar na 5 jaar, intusschen een intrest opbrengend van 7 % 's jaars, te verminderen op 6.5 %, in geval van betaling binnen de 15 dagen der gestelde vervaldagen;

Dat ook volgens deze akte, de N. V. Belgische Hypotheekkas te Brussel gevestigd, zich tegenover den geldschieder samen met aanlegger, solidairlijk verbond, dit kapitaal en intresten op gestelden tijd te betalen;

Dat aanlegger tot zekerheid en waarborg zijn huis gelegen te Hasselt, Guffenslaan, nr 30, in pand gaf aan verweerder in eerste hypotheek met beding tot dadelijke uitwinning;

Dat de geldschieder onwederroepelijk last gaf aan genoemde N. V. om er over te waken dat de geldontleener Van Winkel zijne verbintenissen stipt zou vervullen en om tegen hem alle maatregelen te nemen die de N. V. zou nuttig achten om de belangen van den voornoemden schuldeischer te vrijwaren tot welk eind de grosse der notarieele akte van de N. V. desgevallend zal moeten ter hand gesteld worden;

Overwegende dat vervolgens in dezelfde notarieele akte voorkomt, maar onder de uitdrukkelijke bepaling dat hetgeen volgt alleen tusschen de ontleeners bedongen werd = dat het geld opgetrokken is geworden door den ontleener Van Winkel, die er rekening zal van geven aan de N. V. Belgische Hypotheekkas te Brussel, en dat hij tot meerdere waarborg der ontleende kapitalen en deszelfs intresten, driemaandelijks de som 1912,50 frank zal betalen ter plaatse en in handen overeen te komen, zich het recht ontzeggende

welke betaling ook in handen van den geldschieter te doen zonder voorafgaandelijke schriftelijke toelating der N. V.;

Dat de ontleener zich verplicht desgevallend, de voorschotten aan den geldschieter door de N. V. gedaan aan deze terug te betalen en haar te machtigen om op zijne kosten, inschrijving te nemen onmiddellijk na deze van den geldschieter tot beloop eener som van 7.500 fr. in dezelfde voorwaarden en op hetzelfde goed, dat hij te dien einde verpand;

Overwegende dat voormelde notarieele akte vervolgens bepaalt dat deze afzonderlijke overeenkomst niet kan ingeroepen worden, tegenover den geldschieter, aan wien zij volstrekt vreemd blijft, jegens wien de ontleeners solidairlijk en elkheellijk verbonden zijn en blijven, en jegens wien zij slechts zullen ontlast zijn door kwijting persoonlijk van dezen uitgaande;

Overwegende dat het niet betwist wordt dat aanlegger de driemaandelijkse storting van 1912,50 frank regelmatig in handen der N. V. stortte en dat deze de verschuldigde intresten aan den geldschieter afdroeg tot op 1 Juli 1934, doch vanaf dien datum hare betalingen staakte, zoodat de geldschieter op 5 Juli 1935 bevel gaf aan aanlegger hem het ontleende kapitaal van 30.000 fr., samen met de vervallen intresten te betalen, onder bedreiging de dadelijke uitwinning tegen hem op te eischen;

Overwegende dat aanlegger zich door exploit van deurwaarder Willems, van Hasselt, in dato 16 Augustus 1935, geboekt, tegen den verkoop op dadelijke uitwinning verzette, volhoudende dat de gevraagde sommen niet verschuldigd zijn wijl hij de leening alsmede de intresten volledig betaald heeft aan de N. V. Belgische Hypotheekkas te Brussel, die lastgeving had bekomen van den geldschieter om hem zijne verplichtingen te doen nakomen;

Overwegende dat deze lastgeving enkel het treffen der maatregelen beoogde die noodig zouden blijken te zijn om de belangen van den schuldeischer te vrijwaren;

Dat er geenszins in vermeld wordt dat de betaling in handen van de N. V. mochten of moesten gedaan worden noch dat zij door tusschenkomst dezer Venootschap zouden geschieden; dat wel intengedeel de schuldeischer de voorzorg had genomen uitdrukkelijk te bepalen dat de afzonderlijke overeenkomst tusschen de ontleeners aangegaan tegen hem niet kon ingeroepen worden en dat enkel eene kwijting van zijne hand ontlasting kon geven der solidairlijke aangegane verplichtingen van elk der ontleeners;

Dat voor den schuldeischer de afzonderlijke overeenkomst, waarin bedongen werd dat de ontleener Van Winkel niet rechtstreeks aan den geldschieter mocht terug betalen, een res inter alios acta is, die tegen hem niet kan ingeroepen worden, hetgeen trouwens uitdrukkelijk in de akte vermeld staat;

Overwegende dat klaarblijkelijk de bedoeling der partijen geweest is :

1. voor den geldschieter zich, buiten de pand-rechterlijke inschrijving, nog de solidairlijke verplichting der N. V. te verzekeren en aan deze de zorg op te dragen het noodige te doen om hem op tijd en stond kapitaal en intrest door den ontleener ter hand te doen stellen zonder haar het recht te geven persoonlijk het geld op te trekken, evenals aan een deurwaarder opdacht tot vervolging gegeven wordt, zonder mach-

tiging om de betaling in zijne handen te laten geschieden en zonder gerechtigd te zijn geldige kwijting te geven;

2. voor de N. V. te genieten van de driemaandelijkse afkortingen door den geldleener, op het kapitaal gedaan, hetwelk slechts na het verstrijken der vijf jaar aan den geldschieter moest terug betaald worden;

3. voor den ontleener $1912,50 \times 4 \times 5 = 38.250$ fr. te betalen, in plaats van 30.000 fr. vermeerderd met 6,5 % intrest gedurende vijf jaar of 9750 fr., samen 39.750 fr. zich alzoo een voordeel van 1500 fr. verzekerende;

Overwegende dat in die omstandigheden, de tusschenkomst der N. V. niet uitsluitelijk is bewerkstelligd geworden in het voordeel van den geldschieter;

Dat de geldontleener Van Winkel er eveneens zijn voordeel in zag en dat er bijgevolg voor hem geen redenen bestonden om zich niet stipt te houden aan de verplichtingen hem door de akte uitdrukkelijk opgelegd;

Overwegende dat door het niet betalen der achterstallige intresten, het kapitaal terugvorderbaar is geworden;

Overwegende dat aanlegger nochtans met gegronde redenen voor hem, in ondergeschikte orde, het voordeel der wet van 27 Juli 1934 inroept;

Dat de vereischte gegevens hier wet hier voorhanden zijn en dat niemand zal betwisten dat het ongelukkig is voor hem een tweede maal, minstens gedeeltelijk te moeten betalen, daar waar hij gansch te goeder trouw, stipt zijne verplichtingen nakwam tegenover den tusschenpersoon die buiten zijn weet, aan de zijne te kort bleef;

Overwegende dat klaarblijkelijk aanleggers toestand niet hopeloos is doch dat hij, wegens de hangende rechtspleging reeds een uitstel van meer dan een jaar genoten heeft, voorwat het betalen van den vervallen intrest betreft;

Dat er hem in die omstandigheden een uitstel van zestien maanden dient verleend te worden, zoo voor de teruggaaf van het kapitaal als voor het betalen der achterstallige intresten, die samen met de loopende intresten aan 6,5 % als volgt zullen te betalen zijn : $\frac{1}{4}$ op 1 Juli en 1 November 1936; en $\frac{1}{4}$ op 1 Maart en 1 Juli 1937;

Om deze beweegredenen :

De Rechtbank, zegt voor recht dat de sommen in het bevelschrift van 5 Juli 1935 aangehaald, door aanlegger aan verweerder verschuldigd zijn;

Verklaart aanleggers eisch, dien betreffende ongegrond;

Verleent hem nochtans een uitstel van zestien maanden, op voet der Wet van 27 Juli 1934 en volgens de bepalingen dezer Wet, de teruggaaf van het ontleend kapitaal, alzoo vaststellende op eersten Januari 1938, en staat toe, voorwat de achterstallige intresten aangaat, dat deze zullen betaald worden, benevens de loopende intresten, één vierde op 1 Juli en op eersten November 1936 en een vierde, op 1 Maart en 1 Juli 1937;

Zegt nochtans dat het voordeel van dezen uitstel zal afhankelijk zijn van de vernieuwing der inschrijving zes maanden voor het verstrijken derzelve en dat aan-

legger slechts ontslagen zal zijn van de vervallen verklaringen en van de straffen, voorzien bij de overeenkomst, zoo hij zich schikt volgens de hierboven bepaalde termijnen;

Legt de kosten ten laste van aanlegger;

Verklaart tegenwoordig vonnis, behalve de kosten, uitvoerbaar niettegenstaande alle verhaal en zonder borg.

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE GENT

5 Maart 1936.

Voorzitter : Mr De Sloovere.

Rechters : Mrs Reichler en Struye.

Op. Min. : Mr Vanhoudt.

Pl. : Mrs Legtenburg en D'Asseler Jr.

RECHTSPLEGING (IN STRAFZAKEN). — BURGERLIJKE PARTIJ. — AANSTELLING IN RECHTSPLEGING OP VERZET. — ONTVANKELIJKHEID.

Men is gerechtigd zich als burgerlijke partij aan te stellen welk ook de staat der zaken weze, tot het sluiten der debatten ;

Wanneer het verzet tegen een verstekvonnis aanvaard is, wordt de veroordeeling teniet gedaan en de debatten worden heropend ; de klager kan zich derhalve nog als Burgerlijke Partij aanstellen.

Op. Min. en Beeckman t/ De Rijke.

Overwegende dat het verzet regelmatig is in den vorm en dat betichte verschijnt ; de rechtbank aanvaardt het en opnieuw ten gronde beslissende.

Voor wat betreft de *ontvankelijkheid der burgerlijke partij* : Overwegende dat artikel 67 van het wetboek van strafvordering, aan klager toelaat zich aan te stellen als burgerlijke partij welke ook den staat der zaken weze, tot het sluiten der debatten ;

Dat bijgevolg het voldoende is, opdat klager gerechtigd weze tusschen te komen dat zij zich aanstelle door een daad, het vonnis voorafgaande ;

Overwegende dat het spruit uit de samenvoeging der artikels 187 en 188 van zelfde wetboek, dat de verzetter op zijn verzet ter zitting verschijnt ; de veroordeeling voor wat hem betreft, evenals niet gedaan moet worden aangezien, dat bijgevolg de debatten heropend zijn nopens de feiten, het voorwerp der betichting uitmakende en de rechtbank gehouden is een nieuw vonnis te vellen ;

Overwegende dat diensvolgens de bepaalde tekst van artikel 67 van het wetboek van strafvordering, tijdens de hervatting der debatten, zijn toepassing vindt en *aan de burgerlijke partij toelaat zich aan te stellen* (zie arrest van Verbreking van 14 Juli 1902 Pas. 1902. I. 315) en eensluidend advies van den heer Procureur-generaal bij het Hof van Verbreking ; zie ook studie van den heer Gendebien, advocaat-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, betrekkelijk de wet van 9 Maart 1908, de artikelen 151, 187, 413 van het wetboek van strafvordering ; wijzigende - Revue de droit belge, 1906, 1910, n° 471 contra. Van Zele n° 68, in zijn vade mecum der burgerlijke partij.

Ten gronde : (zonder belang).

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

4e Kamer. — 23 Januari 1936.

Voorzitter : M. Maes.

Rechters : HH. Schiltz en Lommaert.

Referendaris : M. Zech.

Pleiters : Mrs Struyf en H. Aerts.

SAMENWERKENDE VENNOOTSCHAPPEN. — ONTSLAG. — PLEEGVORMEN. — PUBLIEKE ORDE.

Artikel 121, 122 en 123 van Boek I, titel IX van het Wetboek van Koophandel regelen de toetreding, de uitsluiting en het ontslag van de leden van samenwerkende vennootschappen. Deze pleegvormen zijn van openbare orde. Alle andere bewijsmiddelen uit het gemeene recht zijn hierdoor uitgesloten.

Modern Vervoer t/ Rykers.

Gezien de inleidende dagvaarding van 20 Juni 1935, strekkende tot terugbetaling van een aandeel in de samenwerkende vennootschap « Modern Vervoer » alsook zekere andere sommen ;

Gezien het verstek — vonnis van 26 Juni 1935 in geboekt uittreksel voorgebracht, alsook het verzet van 26 September 1935, geboekt ;

Aangezien oorspronkelijken aanlegger zich vergeenoegde in zijne dagvaarding welke het rechterlijk kontrakt tusschen partijen bestaande daarstelt de terugbetaling van zijn aandeel als vennoot in de samenwerkende maatschappij « Modern Vervoer » terug te eischen ;

Aangezien dat dergelijken eisch ontvankelijk is indien eischer bewijst dat hij geen lid der vennootschap meer is, daar zoolang een persoon lid is van een samenwerkende maatschappij welke bestaat uit personen, niet uit kapitalen, hij geen recht heeft zijn aandeel op te eischen ;

Aangezien inderdaad indien een lid van dergelijke vennootschap zijn ontslag indient voor al eerst dit ontslag moet aangenomen worden door de algemeene vergadering der vennootschap ;

Aangezien inderdaad het Handelswetboek, Boek I, Titel IX, Art. 121, 122 en 123 de toetreding, uitsluiting en ontslag van een lid eener samenwerkende vennootschap bepalen ;

Aangezien deze pleegvormen van openbare orde zijn en alle andere middelen van bewijs uit het gemeene recht uitsluiten (Zie Verbreking, 12 Nov. 1903 ; Pasic. 1909. I. 47) ;

Aangezien verweerder op verzet in gebreke blijft te bewijzen dat zijn ontslag geldig ingediend, regelmatig door verzetster aanvaard zou zijn ;

Aangezien in geval van betwisting desaangaande, de Rechtbank alléén bevoegd is om over het al of niet bestaan en geldigheid van het ontslag te beslissen doch dat den eisch hiertoe niet strekt doch enkel tot terugbetalen van het aandeel van Rykers ;

Aangezien aldus de Rechtbank ingevolge de rechterlijke overeenkomst door de dagvaarding bestaande niet gevraagd werd om over de geldigheid van het ontslag te beslissen, en dat deze geldigheid formeel betwist is ;

Dat desaangaande trouwens dient te worden opgemerkt dat door de algemeene vergadering van 25 Maart 1933, geldig bijeengeroepen beslist werd dat geen enkel lid ontslag mocht nemen voor 25 Maart 1936, en dat deze beraadslaging bindend is voor partijen zoolang de besluiten door de vergadering genomen niet verbroken werden;

Aangezien verweerder op verzet zijn ontslag toen nog niet indiende, dat aldus Rykers eerst moet bewijzen geldig uit de samenwerkende vennootschap te zijn getreden alvorens zijnen eisch tot terugbetaling der gestorte aandelen ontvankelijk worden kan;

Aangezien de eisch aldus onontvankelijk was;

Om deze redenen :

De Rechtbank verklaart het verzet ontvankelijk en gegrond, verklaart den oorspronkelijken eisch zooals ingeleid onontvankelijk en voorbarig, vernietigt het vonnis bij verstek genomen door deze Rechtbank in dato 26 Juni 1935;

Wijst Rykers af en verwijst hem in de kosten der beide gedingen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

17 Januari 1936.

Referendaris : M. Janssens.

Pleiters : Mrs W. Boucherij, Gillain en De Smedt.

- I. EXPLOOT VAN VERZET. — NIETIGHEID. — GEKOZEN WOONPLAATS.
 II. DAGVAARDING. — BETEEKENING.
 III. SCHEIDSRECHTERLIJK BEDING. — BEVOEGDHEID DER HANDELSRECHTBANK.
 IV. WISSELBORGTOCHT. — BETALING ONDER ONTBINDENDE VOORWAARDE. — BORGSTELLING. — HOOFDELIJKHEID.

- I. 1. *De gekozen woonplaats, door art. 437 van het B. W. B. bedoeld, is deze die aangeduid wordt in het exploit van betekening van het vonnis bij verstek zooals art. 435 B. W. B. het vereischt.*
 2. *De betekening van het verzet ter gekozen woonplaats in de oorspronkelijke dagvaarding is rechtsgeldig daar de betekeningplaats van art. 437 voorgeschreven is in het louter belang van den eischer in verzet.*
- II. *Een dagvaarding is geldig betekend ter plaatse, waar een koopman de zetel van zijn handelsbedrijf heeft gevestigd.*
- III. 1. *Ter zake van borgstelling wordt de bevoegdheid over de vorderingen tegen den borg beoordeeld volgens de regelen eigen aan den toestand van den borg en niet volgens de regelen waardoor het gewaarborgde beheerscht is.*
 2. *Diensvolgens kan een scheidsrechterlijk beding, in een koopvereenkomst vervat, geen invloed uitoefenen op de vorderingen gesproken uit de borgstelling.*
- IV. 1. *Een wisselborgtocht zonder schrift of zonder handteeken is onbestaande.*
 2. *Een betaling bij middel van wisselbrieven geschied onder ontbindende voorwaarde en heeft de bevrijding van den borg voor gevolg tenzij de wanbetaling der wisselbrieven de borgstelling doet herleven.*

W. t/ S. en A.

Gezien de vroegere rechtspleging;
 Gezien de geregistreeerde exploit van verzet op 18 en 19 December 1935 betekend;

1. Geldigheid van het exploit van verzet aan de drie eerste verweerders op 18 December 1935 :

Aangezien het bedoeld exploit betekend werd ter studie van Mter Paul Gillain, advocaat te Antwerpen, waar de drie eerste verweerders als oorspronkelijke eischers woonplaats gekozen hebben volgens de vermeldingen van de dagvaarding op 22 November 1935 betekend;

Aangezien de drie eerste verweerders op verzet de nietigheid van de betekening tegenwerpen omdat zij naar beweerd wordt zouden moeten geschieden aan den persoon of ter woonplaats van de oorspronkelijke eischers, ter uitzondering van elke gekozen woonplaats.

Aangezien het art. 437 van het wetboek van Burgerlijke rechtspleging beschikt dat het verzet tegen een door eene Koophandelsrechtbank gewezen vonnis, ter gekozenen woonplaats zal betekend worden;

Dat de « gekozen woonplaats » die door het art. 437 bedoel wordt deze is die aangeduid wordt in het exploit van betekening van het vonnis bij verstek verleend, zooals het artikel 435 van hetzelfde wetboek het vereischt;

Aangezien het exploit van betekening van het verstekvonnis door geen der partijen overgelegd wordt, zoodat de Rechtbank in de onmogelijkheid verkeert vast te stellen of in die betekeningssakte de woonplaats waar het verzet betekend is gekozen werd.

Aangezien evenwel zoo in de bedoelde vonnisbetekeningssakte van Mter Paul Gillain, woonplaats gekozen werd, zou de gepleegde verzetbetekening toch rechtsgeldig zijn;

Aangezien immers art. 437 van het wetboek van Burgerlijke rechtspleging eene bepaalde betekeningssplaats voorschrijft in het louter belang van den eischer in verzet;

Aangezien het den eischer in verzet steeds toegelaten is van en in zijn uitsluitend belang voorgeschreven pleegvorm af te zien en verzet te beteekenen, hetzij ter werkelijke woonplaats van de oorspronkelijke eischers, hetzij ter woonplaatse door hun gekozen in de oorspronkelijke dagvaarding (Beroep Luik, 20 Maart 1934. Jur. Liège 1934, p. 113);

Aangezien het aangevochten exploit van verzet derhalve rechtsgeldig voorkomt;

II. Geldigheid van de oorspronkelijke dagvaarding op 22 November 1935 aan Wuyts betekend;

Aangezien het bedoeld exploit vaststelt dat de instrumenteerende deurwaarder Charles Mertens, noch Wuyts François, « noch iemand zijner bloedverwanten of bedienden aangetroffen » heeft, te Antwerpen aan de Waalsche Kaai, n° 7 ;

Aangezien de handelspapieren van Wuyts als zetel van zijn handelsbedrijf het adres Waalsche Kaai, 7 en 7/1 opgeven ;

Aangezien de koopman de zetel van zijn handelsbedrijf tot woonplaats heeft ; (Rep. prat, du droit belge V° Domicile n° 43) ;

Aangezien derhalve blijkt dat de deurwaarder de

dagvaarding ter woonplaats beteekende en dat hij aldaar niemand aantreffende, gehandeld heeft overeenkomstig het art. 68 van het wetboek van Burgerlijke rechtspleging;

Aangezien de oorspronkelijke dagvaarding dus rechtsgeldig voorkomt;

III. Bevoegdheid ten aanzien van Wuyts.

Aangezien tegenover Wuyts de tenuitvoerlegging gevorderd wordt van de verplichtingen die hij als borg op 11-13 Augustus 1934 aanging betrekkelijk een koopovereenkomst enkele dagen vroeger op 9 Augustus tusschen de Vennootschap Seghers en Aernouts en Wery afgesloten;

Aangezien de koopovereenkomst een scheidsrechterlijk beding inhoudt;

Dat daarentegen de overeenkomst van borgstelling noch scheidsrechterlijk beding bevat noch welk ander beding, dat aan eene bepaalde rechtsmacht bevoegdheid zou toekennen;

Aangezien ter zake van borgstelling, de bevoegdheid over de vorderingen tegen den borg beoordeeld wordt volgens de regelen eigen aan den toestand van den borg en niet volgens de regelen waardoor het gewaarborgde beheerscht is (Rep. prat. droit Belge V° Cautionnement n° 120 behelst toepassing van hetzelfde beginsel);

Aangezien derhalve het scheidsrechterlijk beding in de koopovereenkomst vervat, geen invloed op de vorderingen uit de borgstelling gesproken, oefenen kan.

Dat de bevoegdheid tegenover Wuyts beoordeeld moet worden op grond van de algemeene rechtsregelen aangaande de bevoegdheid.

Aangezien Wuyts koopman is en hij zich borg stelde me thet oog zijn makelaarsbedrijf te bevorderen;

Dat dus de Koophandelsrechtsbank tegenover hem bevoegd is.

IV. Ten gronde ten aanzien van Wuyts.

Aangezien Wuyts niets als avalgever mag beschouwd worden, daar hij niet overeenkomstig het art. 32 van de wet van 20 Mei 1872 zich tot wisselborgtocht verplicht heeft op de wisselbrieven zelf, noch op een afzonderlijke akte die klaarblijkelijk enkel de waarborg van de wisselbrieven beoogde;

Dat een wisselborgtocht zonder schrift of zonder handteekening niet bestaande is;

Aangezien de waarborg door Wuyts op 11-13 Augustus 1934 gegeven, de verplichtingen van Wery op grond van de koopovereenkomst verzekerde;

Aangezien wanneer Wery de aangevochten wisselbrieven aan de Vennootschap Seghers & Aernouts overhandigde, betaalde hij zijn schuld doch met dien verstande dat de betaling onder ontbindende voorwaarde geschiedde (Les Nouvelles, dr. Comm. Tome II, de la lettre de change et du billet à ordre n°s 1131 et 1132);

Aangezien de betaling bij middel van de overhandiging van de wisselbrieven de bevrijding van den borg Wuyts voor gevolg had;

Aangezien nochtans de ontbindende voorwaarde die de betaling met de wisselbrieven beheerschte, voor gevolg gehad heeft, dat de wanbetaling door Wery van de wisselbrieven de borgverplichtingen van Wuyts heeft doen herleven (Les nouvelles ibidem n° 1168 ter);

Aangezien de mondelinge mededeeling van 13 Au-

gustus 1934 duidelijk uitwijst dat Wuyts hoofdelijk met Wery gehouden is;

Dat tengevolge van die bedongen hoofdelijkheid de Vennootschap Seghers & Aernouts onverschillig haar rechtstreeksche schuldenaar Wery of den borg Wuyts mag vervolgen;

Aangezien de schuld van Wery op grond van de koopovereenkomst in bedrag dit van de wisselbrieven evenaart;

Aangezien uit de voorgaande beschouwingen blijkt dat de vennootschap Seghers en Aernouts gerechtigd is te vorderen :

A) op grond van de koopovereenkomsten tegenover Wery, de betaling van eene ontbindings-schadeloosstelling gelijk aan het bedrag van de betwiste wisselbrieven;

B) op grond van de hoofdelijke borgstelling tegenover Wuyts alleen of tegelijkertijd tegen hem en Wery de betaling van diezelfde schadeloosstelling onder A. omschreven;

C) op grond van de wisselbrieven en tegenover Wery alleen hun betaling in hoofdsom en gevolgen;

Aangezien de oorspronkelijke dagvaardingen op 22 November 1935, beteekend niets anders beoogden tegenover Wuyts dan de doeleinden onder B. in voorgaand lid aangeduid en tegenover Wery de doeleinden onder C.;

Aangezien het verzet derhalve ongegrond voorkomt;

V. Ten aanzien van Wery :

Aangezien geen vonnis bij verstek ten gunste van Wery en ten laste van Wuyts gewezen werd;

Aangezien het exploit van verzet geen verweermiddelen of eischen tegenover Wery bevat;

Aangezien het verzet tegenover Wery dus onontvankelijk voorkomt;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Maakt melding van de beschikkingen van de art. 2, 34, 36 lid I, 37 lid I, 38 lid I, 40 lid I, 64 en 68 van de wet van 15 Juni 1935 die toegepast werden voor het opmaken van de exploit en de andere akten van rechtspleging welke het vonnis voorafgaan;

Verwerpt de uitzonderingen van nietigheid betrekkelijk het exploit van verzet en de oorspronkelijke dagvaarding;

Verklaart het verzet niet ontvankelijk tegenover Wery en ontvankelijk tegenover de drie andere verweerders, doch niet gegrond en wijst het af.

Diensvolgens zegt dat het vonnis bij verstek op 29 November 1935 geveld volkomen gevolg zal hebben;

Verwijst Wuyts in de kosten van het verzet;

Verklaart het vonnis behoudens de verwijzing in de kosten uitvoerbaar niettegenstaande beroep en zonder zekerheidsstelling.

Vlaamsche Juristen

Abonneert U op het

RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD !!!

VREDEGERECHT TE BERCHEM

4 Februari 1936.

Vrederechter : Mr Baeten.
Pl. : Mrs Koelman en H. Jacob.WOONPLAATS. — SCHIJNWOONPLAATS. —
GELDIGE BETEEKENING van PROCESSTUKKEN.

De woonplaats van den veréweerder is op de plaats waar de verweerder zijn bijzonderste vestiging heeft. Nochtans ten opzichte van derden die te goeder trouw zijn, moet de schijnbare woonplaats gelijkgesteld worden met de wezenlijke woonplaats. Een persoonlijke en roerende vordering kan ook regelmatig ingesteld worden vóór de rechtbank der schijnbare woonplaats van den verweerder, indien de aanlegger zich nopens dezès wezenlijke woonplaats heeft kunnen vergissen.

Cie Centrale d'Assurances t/ Allyn.

Aangezien de eisch er toe strokt verweerder te hooren veroordeelen om aan aanlegster te betalen, voor vervallen verzekeringspremiën, de som van 684,40 fr., samen met de gerechtelijke intresten en de kosten des gedings;

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten ;
Aangezien verweerder besluit tot onze bevoegdheid *ratione loci*, daar hij woonachtig is, niet te Wilryck, maar wel te Contich;

Aangezien aanlegster zonder tegenspraak aanhaalt dat verweerder toch zijne schijn woonplaats heeft te Wilryck, Heistraat, 56, alwaar hij werkt met zijn vader, den geheelen dag doorbrengt en steeds door alle cliënten en bezoekers wordt getroffen ;

Aangezien de woonplaats van den verweerder (artikel 39 der Wet op de Bevoegdheid) op de plaats is waar de verweerder zijne bijzonderste vestiging heeft (artikel 102 - Burgerlijk Wetboek) ; dat nochtans ten opzichte van derden die te goeder trouw zijn de schijnbare woonplaats moet gelijk gesteld worden met de wezenlijke woonplaats ; dat eene persoonlijke en roerende vordering als de huidige dan ook regelmatig kan ingesteld worden vóór de rechtbank der schijnbare woonplaats van den verweerder indien de aanlegger zich nopens dezès wezenlijke woonplaats heeft kunnen vergissen (Zie: Laurent, Principes, D. II - n° 101 ; Beltjens, Code Civil, Artikel 102 - n° 23 en de aangehaalde rechtspraak en Rechtsleer ; Répertoire Pratique du Droit Belge, V° Domicile) ;

Aangezien ter zake de goede trouw van aanlegster niet ernstig kan in twijfel getrokken worden ;

Aangezien deze Rechtbank dus bevoegd is om van de vordering kennis te nemen ;

Aangezien de eisch ten gronde niet betwist wordt noch ernstig kan betwist worden ;

Om deze redenen :

Wij, Achiel Baeten, Vrederechter van het kanton Berchem-Antwerpen, uitspraak doende tegensprekelijk en in laatsten aanleg, verklaren Ons bevoegd om van de vordering kennis te nemen ; veroordeelen verweerder om aan aanlegster te betalen, om hoogerver-

melde redenen, de som van 684,40 frank, met de gerechtelijke intresten ; veroordeelen hem bovendien tot de kosten des gedings, begroot op 24,50 frank, hierin niet begrepen de registratiekosten van dit vonnis.

Het exploit en de andere akten van rechtspleging werden in het Nederlandsch opgemaakt bij toepassing van artikel 2 der wet van 15 Juni 1935.

WETGEVING

WETSVOORSTEL tot inrichting van een voorrecht ten bate van de slachtoffers van ongevallen, wanneer hij die de vergoedingen verschuldigd is, in staat van faillissement verkeert.

VERSLAG

namens de Commissie voor de Justitie en de Burgerlijke en Strafrechtelijke Wetgeving (1), uitgebracht door den Heer Koelman.

Mevrouw, Mijne Heeren,

In de toelichting van het voorstel, wordt het doel duidelijk uitgelegd, te weten een werkelijke onrechtvaardigheid te keer te gaan, waaronder vaak de slachtoffers van ongevallen te lijden hebben. Uw Commissie is van oordeel dat het billijk ware de vergoeding verschuldigd door den verzekeraar van de burgerlijke verantwoordelijkheid, werkelijk aan het slachtoffer van een ongeval worde uitgekeerd en niet kan opgenomen worden in het vermogen van den verzekerde, waar zij gevaar loopen zou door dezès schuldeischers in beslag te worden genomen.

De voorgestelde tekst is deze van de Fransche wet van 28 Mei 1913.

Naar onze meening, moet de titel van het voorstel gewijzigd worden door de woorden te schrappen : « Wanneer hij die de vergoedingen verschuldigd is in staat van faillissement verkeert. » Inderdaad, er bestaat geen aanleiding om het voorrecht tot dit geval te beperken en de tekst doet zulks niet.

Ook de tekst moet gewijzigd worden door, in het eerste artikel, de woorden « artikel 19 » te vervangen door de woorden « artikel 20 der wet van 16 December 1851 ». Inderdaad, de indiener van het voorstel rangschikt het voorrecht onder de algemeene voorrechten op de roerende goederen, ofschoon het, eigenlijk, gaat eer een bijzonder voorrecht op sommige roerende goederen. De tekst van het voorstel moet paragraaf 9° van artikel 20 worden.

Trouwens, de hooger bedoelde Fransche wet rangschikt dit voorrecht eveneens onder de bijzondere voorrechten.

Uw Commissie stelt voor den tekst van het eerste artikel te wijzigen, door de woorden « welke de verzekeraar der burgerlijke verantwoordelijkheid erkent of welke hij gerechtelijk werd erkend schuldig te zijn » te vervangen door deze : « welke de verzekeraar der burgerlijke verantwoordelijkheid verschuldigd is. »

Deze tekst zal aldus duidelijker zijn.

De Commissie stelt eveneens voor boven artikel 2 de woorden « overgangsbepaling » te plaatsen.

De tekst wijst er op, dat geen betaling aan den verzekerde als ontheffing zou gelden, zoolang de bevoorrechte schuldeischers niet schadeloos werden gesteld. Dit verbod, hetwelk eveneens voorkomt in de Fransche wet van 1913, werd ingegeven door artikel 3, par. 2, van de Fransche wet van 12 Februari 1889 betreffende de verzekering op de huurrisico's en het verhaal van geburen.

Bij artikel 53 van de Fransche wet van 13 Juli 1930,

wordt tot alle soorten van verzekeringen tegen aansprakelijkheid, het verbod uitgebreid, opgelegd aan den verzekeraar van een andere dan de benadeelden derde te betalen, zoolang dien derde niet schadeloos werd gesteld. Het onderhavig wetsvoorstel strekt niet zoo ver, daar het zich bepaalt tot de verzekering der burgerlijke verantwoordelijkheid ingeval.

Laat ons, volgens Dalloz (*Nouveau Dictionnaire Pratique*, I. V° Assurances), er op wijzen, dat de rechtspraak voormelde Fransche wetten, te weten die van 12 Februari 1889 en van 28 Mei 1913, in dien zin heeft geïnterpreteerd, dat de benadeelde derde daarenboven beschikt over een rechtstreeksche vordering tegen den verzekeraar (*Cass. fr. civ.*, 14 Juni 1926, D. P. 1927, I, 57), dit is, dat hij den verzekeraar zelf voor het gerecht mag dagen om van hem het bedrag der vergoeding te eischen. Hij mag er zelfs van afzien, den verzekerde verantwoordelijk te stellen en slechts tegen den verzekeraar een geding in te stellen. (Parijs, 26 December 1929 en 24 Januari 1930, D. P. 1930, II, I.)

Die opvatting lijkt logisch.

Uwe Commissie stelt U voor, het wetsvoorstel goed te keuren, geamendeerd zooals hooger gezegd.

TEKST DOOR DE COMMISSIE GEWIJZIGD

BETITELING :

Wetsvoorstel tot inrichting van een voorrecht ten bate van de slachtoffers van ongevallen.

Eerste artikel.

Artikel 19 der wet van 16 December 1851 op de voorrechten en hypotheeken wordt aangevuld als volgt :

9° « De schuldvorderingen wegens een ongeval, ten bate van een door dat ongeval benadeelden derde of diens rechthebbenden, zijn bevoorrecht op de vergoeding welke de verzekeraar der burgerlijke verantwoordelijkheid, op grond van de verzekeringsovereenkomst, verschuldigd is.

» Geen betaling aan den verzekerde zal als ontheffing gelden, zoolang de bevoorrechte schuldeischers niet schadeloos werden gesteld. »

Art. 2.

Overgangsbepaling.

Deze wet zal van toepassing zijn op de schuldvorderingen van vergoedingen wegens ongevallen, waarover nog niet werd beslist door een in kracht van gewijsde gegaan vonnis, noch ter zake van het verschuldigd zijn noch ter zake van de hoegrootheid dier vergedingen.

(1) De Commissie bestaat uit de heeren Brunet, voorzitter; Carton de Wiart, Delwaide, De Winde, Geuens, Koelman, Michaux, Sinzot, Van Dievoet, Wauwermans. — Brunet, Colard, Craeybeckx, De Rasquinet, Embise, Hossey, Mathieu (Jules), Somerhausen. — Baelde Jennissen, Van Kesbeeck. — Romsée.

KONINKLIJK BESLUIT van 24 Maart 1936 betreffende de termijnen van voorziening in tuchtzaken.

VERSLAG AAN DEN KONING.

Sire,

Het besluit dat wij de eer hebben aan Uwe Majesteit ter goedkeuring voor te leggen, beoogt een verkorting van de termijnen voorzien voor het instellen, in tuchtzaken, van hooger beroep en van voorziening in verbrekking.

Deze termijnen, die in verband met de in de burgerlijke rechtsvordering voorziene termijnen werden vastgesteld, zijn klaarblijkelijk overdreven. Dengene die in het ongelijk werd gesteld, geven zij de gelegenheid de definitieve sanctie zonder gegronde reden te doen uitstellen.

Zowel uit het oogpunt van de rechtsbedeeling als van de uitoefening van de ministerieele bevoegdheden, is het van belang dat de toestand van hen die vervolgd worden, niet al te lang in het onzekere blijft; dergelijke zaken moeten, om te voorkomen dat talrijke particuliere belangen zouden worden geschaad, snel afgehandeld worden.

Bovendien moet worden opgemerkt dat, in strafzaken, de termijnen van voorziening merkkelijk korter zijn dan in burgerlijke zaken. Het is logisch op de proceduur in tuchtzaken dezelfde beginselen toe te passen als in strafzaken.

KONINKLIJK BESLUIT

LEOPOLD III, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil.

Gelet op artikel 1, n° IVbis, van de wet van 31 Juli 1934, verlengd en aangevuld bij de wetten van 7 December 1934 en 15 en 30 Maart 1935, waarbij aan den Koning bepaalde machten worden toegekend met het oog op het economisch en financieel herstel en de vermindering van de openbare lasten;

Op de voordracht van Onze Ministers, die er in den Raad over beraadslaagd hebben,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Artikel 1. De termijnen van drie maanden vastgesteld bij artikel 443 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en bij artikel 1 van de wet van 25 Februari 1925 betreffende de rechtspleging in cassatie in burgerlijke zaken, worden, in tuchtzaken, op vijftien dagen teruggebracht.

Art. 2. Dit besluit is niet van toepassing op de vervolgingen die aanhangig zijn op den dag waarop het in werking treedt.

Art. 3. Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in werking treedt den dag waarop het wordt bekendgemaakt.

Gegeven te Brussel, den 24n Maart 1936.

BELANGRIJK BERICHT

Het volgend nummer van het „Rechtskundig Weekblad” zal volledig gewijd zijn aan het zeer gewichtig Koninklijk Besluit n° 300 van 30 Maart 1936, waardoor aanzienlijke wijzigingen gebracht worden aan talrijke bepalingen betreffende de rechtspleging in burgerlijke zaken en handelszaken.